

TEMATİK ÇALIŞMA / TÜRKİYE

Çocuklara Karşı Şiddet Vakalarının
Tespit Edilmesi, Bildirilmesi ve
Yönlendirilmesi Konularında
Hizmet Sağlayıcıların
Duyarlılığını Arttırmak

Güney Doğu Avrupa'da
çocukların şiddete
karşı korunması

BU PROJE UNICEF İLE İŞBİRLİĞİ İÇERİSİNDE AVRUPA BİRLİĞİ TARAFINDAN FİNANSE EDİLMEKTEDİR.

TEMATİK ÇALIŞMA / TÜRKİYE

Çocuklara Karşı Şiddet Vakalarının
Tespit Edilmesi, Bildirilmesi ve
Yönlendirilmesi Konularında
Hizmet Sağlayıcıların
Duyarlılığını Arttırmak

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	7
KISALTMALAR.....	9
YÖNETİCİ ÖZETİ	11
1 GİRİŞ	15
1.1 Çalışmanın Gerekçesi ve Araştırma Sorusu	15
1.2 Metodoloji	18
1.2.1 Çalışmanın Tasarımı	18
1.2.2 Örneklem ve Katılımcılar	18
1.2.3 Veri Kaynakları ve Veri Toplama	19
1.2.4 Nicel Örneklem Tanımı	19
1.2.5 Nitel Örneklem Tanımı.....	20
1.2.6 Analitik Strateji	21
1.2.7 Kısıtlamalar	22
2 ARKA PLAN	23
2.1 Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ile ilgili Mevcut Durum	23
2.2 Yasal Kapsam	24
2.3 Çocuk Koruma Alanında Çalışan Sektörler Açısından Kurumsal Bağlam	26
3 ÇALIŞMA BULGULARI	31
3.1 Çocuklara Karşı Şiddet Vakalarının Tespit Edilmesi, Bildirilmesi ve Kaydedilmesi	31
3.1.1 Tespit Etme	32
3.1.2 Kaydetme ve Bildirme	35
3.2 Çocuklara Karşı Şiddet Vakalarının Yönlendirilmesi, Çocuklara ve/veya Ailelere Yönelik Sunulan Hizmetlerin Yeterliliği ve Yönlendirmelerin Takip Edilmesi	39
3.2.1 Yönlendirmeler	39
3.2.2 Hizmetlerin Yeterliliği.....	41
3.2.3 Hizmet Koordinasyonu ve Takibi	41
3.3 Personel Eğitimi ve Süpervizyonu, İzleme ve Şikayet Mekanizmaları	42
3.3.1 Personel Eğitimi ve Süpervizyonu	43
3.3.2 İç ve Dış İzleme ve Şikayet Mekanizmaları	43
3.4 Politika Değişiklikleri, Umut Vaadeden Uygulamalar ve Reform Alanları	46
3.4.1 Politika Değişiklikleri ve Umut Vaadeden Uygulamalar.....	46
3.4.2 Reform Alanları	47
4 SONUÇLAR	49
4.1 Mevcut Çocuk Koruma Sisteminin Güçlü Yönleri	50
4.2 Mevcut Sistem İçerisindeki Güçlükler	51
5 TAVSİYELER	53
6 EKLER	55
Ek A Yöneticiler için Görüşme Kılavuzu	55
Ek B Uygulayıcılar için Görüşme Kılavuzu	59
Ek C Araştırma Aracı/Anket	65
Ek D Mevzuat Listesi	83

TEŞEKKÜR

‘Çocuklara Karşı Şiddet Vakalarının Tespit Edilmesi, Bildirilmesi ve Yönlendirilmesi Konularında Hizmet Sağlayıcıların Duyarlılığını Arttırmak Tematik Çalışması’, Dr. Angeliqve Jenney desteği ve rehberliğinde, ‘Development Researchs’ Network (DRN)’ in koordinesinde ‘Hümanist Büro’ araştırmacıları tarafından hazırlanmıştır.

Çalışma sürecinde destek sağlayan; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve İnsan Hakları Başkanlığı’na ve çalışanlarına sağlamış oldukları destek ve araştırma sırasında paylaşmış oldukları görüş ve deneyimleri için teşekkür ederiz. Aynı zamanda raporlama sırasında sağlamış oldukları destek için ‘Üniversite Temelli Çocuk Koruma Merkezleri’ne ve UNICEF Türkiye ofisi çalışanları ile araştırma boyunca rehberliğini, süpervizyonu ve desteğini esirgemeyen Dr. Angeliqve Jenney’ de teşekkür ederiz.

KISALTMALAR

ÇKK	Çocuk Koruma Kanunu
ÇHS	Çocuk Hakları Sözleşmesi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
AB	Avrupa Birliği
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
BM	Birleşmiş Milletler
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
ÇKŞ	Çocuklara Karşı Şiddet

YÖNETİCİ ÖZETİ

Çalışmanın Gerekçesi ve Araştırma Sorusu

Çocuklar, evlerindeki ‘özel’ alanları ile okul, bakım ve gözetim kurumları gibi ‘kamusal’ alanlar dâhil yaşamlarının tüm alanlarında şiddete maruz kalmakta ve korunmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Çocuk Hakları Sözleşmesi uyarınca Devletler tüm bu ortamlarda şiddeti önlemek ve çocukları her türlü şiddete karşı korumakla yükümlüdür. Ancak devletler bu yükümlülüklerini yerine getirmekte çoğu zaman yetersiz kalmaktadırlar. Çocuklara karşı şiddeti içeren eylemlerin neler olduğuna dair yetersiz veya eksik yasal düzenlemeler, çocuklara disiplin verilmesi vb. amaçlı bazı davranışlara yönelik genel veya yaygın sosyal kabul, çocuklara karşı şiddetin bildirilmemesine ve bu konuda harekete geçilmemesine neden olmaktadır. **Çocuklara karşı şiddet** vakaları arasında genel olarak çok ciddi olanların bildirildiği, UNICEF tarafından 2006 yılında Arnavutluk, Makedonya, Moldova, Bulgaristan ve Tacikistan’da çocuklara karşı şiddetin tespit edilmesi, bildirilmesi ve yönlendirilmesi konularında hizmet sağlayıcıların müdahale kapasitesi konusunda yürütülen çalışmada da doğrulanmıştır. Yine, aynı çalışmada, hizmet sağlayıcılara yönelik sistemlerin, resmi yetki alanlarının ve rehberlik hizmetlerinin yetersiz kaldığı, vakaları yönlendirmek için gerekli bilgi, yönetmelik ve mekanizmaların bulunmadığı ve hizmet sağlayıcılar arasında şiddet vakalarını bildirmek konusunda genel olarak “özel alana müdahale” yorumuyla isteksizlik olduğu tespit edilmiştir.

Dört ülkedeki (Arnavutluk, Bosna-Hersek, Sırbistan ve Türkiye) UNICEF ofislerinin raporlarına göre bu ülkelerdeki çocuk koruma sistemlerinin reformu kapsamında devletler çocuklara karşı şiddet konusunda da birçok adım atmaktadırlar. Dört ülkede de bu kapsamda çeşitli politikalar, protokol-

ler ve değişik düzeylerde eylem planları geliştirilmiş ve/veya uygulamaya konulmuştur. Ancak dört ülke de halen çocuklara karşı şiddetin tespiti, bildirimi ve müdahalesinin tam olarak yapılabilmesi konusunda sistemlerin müdahalesinde bazı güçlükler yaşanmakta ve sosyal hizmetler konusunda eksiklikler mevcuttur.

Bu çalışmanın amacı, Avrupa Birliği’nin finansmanı ve UNICEF işbirliği ile yürütülen “*Güney Doğu Avrupa’da Çocukların Şiddete Karşı Korunması*” projesinin dört yararlanıcısından biri olan Türkiye’de sistemlerin ve hizmet sağlayıcıların, çocuklara karşı şiddet vakalarını tespit etme, bildirme ve şiddet vakalarına müdahale etme konularında hangi noktalarda yetersiz kaldıklarının daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır. Çalışma, hem kamu hizmetlerinin hem de izleme ve şikâyet sistemlerinin nasıl iyileştirileceğine ilişkin tavsiyeler sunmayı ve çocuk koruma sistemini yeniden düzenlemek üzere yürütülen mevcut çalışmalar arasından sistemi güçlendirme çabalarına destek olabilecek fırsatları tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Çalışmanın amaçlarına ulaşması için, çalışmalar, üç ana **araştırma alanında** yürütülmüştür:

1. ÇKŞ vakalarını tespit etme, kaydetme ve bildirme
2. ÇKŞ vakalarını yönlendirme ve hizmet yürütme
3. Eylem/değişim için sistem mekanizmaları: izleme, değerlendirme ve en iyi uygulamalar

Metodoloji

Ulusal araştırma ekibi aşağıda belirtilen konularda **masa başı araştırması ve kapsam analizi** yapmıştır:

- Çocuklara karşı şiddet ve çocuk koruma konularındaki ulusal mevzuat, politika belgeleri, düzenleyici belgeler ve kılavuzlar/protokoller
- Ulusal, bölgesel ve kurumlar düzeyinde çocuklara karşı şiddet alanında resmi veriler,
- Çocuklara karşı şiddet alanında STK raporları da dâhil olmak üzere basılı materyaller,
- Şiddet kurbanı çocuklara yönelik hizmetler ve programlarla ilgili basılı materyaller,

Ek olarak çalışmada iki ana araştırma aracı – yapılandırılmış anket (nicel) ve yarı-yapılandırılmış görüşme (nitel) - kullanılarak nitel ve nicel veri toplama faaliyetleri birlikte kullanılmıştır. Nicel araştırmanın amacı, mikro/ölçek araştırma yaparak yerel düzeyde hizmet sunucuların bakış açıları ile ilgili bilgi toplamaktır. Nicel araştırma, sonrasında nitel araştırmanın ana bulgularının geçerliliğini doğrulamak için kullanılacak temel veriler sunacaktır.

Katılımcılar

Araştırmanın veri kaynaklarını, sosyal hizmetler, adalet ve izleme alanlarından yöneticiler ve uygulayıcılar oluşturmaktadır. Nihai örnekleme, 8 ilde 3 alandan (sosyal hizmetler, adalet ve izleme) toplam 23 yönetici (görüşme yapılan) ve 191 uygulayıcı (39'u görüşme ile, 152'si anket ile yapılan) yer almıştır. İllerin örnekleminde, bölge (7 bölgeden bir il ve İstanbul), çocuk nüfusunun büyüklüğü (küçük, orta ve büyük), çocuk mahkemeleri, çocuk koruma merkezleri ve üniversite hastanelerinin (kentte ve

kırsalda) mevcudiyeti gibi bir dizi kıstas uygulanmıştır. Ayrıca, İstanbul'da iki üniversitenin çocuk koruma merkezleri/birimleri ile görüşmeler yapılmış ve 23 STK temsilcisine uyarlanmış anket uygulanmıştır.

Bulgular

Araştırma sonucunda, çocuklara karşı şiddet alanında sunulan hizmetin müdahale kapasitesiyle ilgili sosyal değişim yaratmak için harekete geçirilmesi gereken birkaç alan belirlenmiştir. Şu anda, çocuk koruma sisteminde mevcut olan **güçlükler** aşağıda yer almaktadır:

- ÇKŞ alanında yüksek bir sosyal kabullenme söz konusudur.
- Hizmet sunucuların bu bağlamda iş tanımları belirsizdir ve profesyoneller için ÇKŞ vakalarının tespit edilmesi, bildirilmesi ve takip edilmesi ile ilgili standart kılavuzlar yoktur
- ÇKS bildirim ve şikâyet mekanizması karmaşıktır.
- ÇKŞ vakalarının etkili bir şekilde kaydedilmesi için gerekli sistem mevcut değildir ve bilgi paylaşımı konusunda herhangi bir düzenleme yoktur.
- Mağdur çocuklar ve ailelerine yönelik az sayıda hizmet bulunmaktadır..
- Kurumlararası hizmet koordinasyonu yeterince güçlü değildir.
- Uzman personel ve sonuç temelli performans izleme ve değerlendirme sistemi eksikliği mevcuttur.
- İç ve dış izleme mekanizmaları etkili olamamaktadır.

- Politika değişiklikleri, proaktif değil reaktif ve stratejik planlama üzerine inşa edilmemiştir.

Çalışmada, ayrıca, mevcut sistemin güçlü yönleri aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

- Hizmet sağlayıcılar arasında ÇKŞ'nin geniş tanımını üzerinde genel bir mutabakat bulunmaktadır.
- ÇKŞ vakalarına müdahale etmek için nispeten yeni ve kapsamlı bir yasal temel bulunmaktadır.
- Yeni kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, yeni, etkili ve sürdürülebilir politikalar geliştirip uygulamak için fırsatlar sunmaktadır.
- Farklı illerde, alanlar arasında, sistemin güçsüz yanlarının üstesinden gelmek için yaratıcı yollar bulabilecek kadar motive bir grup profesyonel bulunmaktadır.
- Hastane-temelli çocuk koruma merkezleri, çocukların ikincil mağduriyetini önlemek için yeni bir hizmet yöntemi sunmaktadır.
- (6) Hizmet sunucuların bilgi ve becerileri arttırılmalıdır.
- (7) Kurumlararası koordinasyon arttırılmalıdır.
- (8) ÇKŞ vakaları ile ilgili şikâyetleri alması için kolay erişilebilir yetkili bir mercii tayin edilmelidir.
- (9) Çocukların çıkarına en uygun şekilde veri kaydedilmesi ve bilgi paylaşılması için etkili bir mekanizma oluşturulmalıdır.
- (10) Mağdur çocuklar ve ailelerine yönelik hizmetler arttırılmalıdır.
- (11) Bağımsız bir izleme mekanizması kurulmalıdır.

Tavsiyeler

- (1) ÇKŞ ile ilgili kamuoyunda oluşan algıların analizi yapılmalıdır.
- (2) Ulusal ve yerel düzeyde düzenlenecek kampanyalarla ÇKŞ konusunda halk bilinçlendirilmelidir.
- (3) Tehlikeli şiddet döngüsünü kırmak amacıyla ÇKŞ, ilköğretim müfredatlarına dâhil edilmelidir.
- (4) ÇKŞ vakalarını önlemek ve vakalara daha iyi bir şekilde müdahale etmek için kapsamlı ve stratejik bir eylem planı hazırlanmalıdır.
- (5) Önleme odaklı çocuk koruma sistemi kurulmalıdır.

1

GİRİŞ

1.1 Çalışmanın Gerekeçesi ve Araştırma Sorusu

Çocuklar, evlerindeki ‘özel’ alanları ile okul, bakım ve gözetim kurumları gibi ‘kamusal’ alanlar dâhil yaşamlarının tüm alanlarında şiddete maruz kalmakta ve korunmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Çocuk Hakları Sözleşmesi uyarınca Devletler tüm bu ortamlarda şiddeti önlemek ve çocukları her türlü şiddete karşı korumakla yükümlüdür. Ancak devletler bu yükümlülüklerini yerine getirmekte çoğu zaman yetersiz kalmaktadırlar. Çocuklara karşı şiddeti içeren eylemlerin neler olduğuna dair yetersiz veya eksik yasal düzenlemeler, çocuklara disiplin verilmesi vb. amaçlı bazı davranışlara yönelik genel veya yaygın sosyal kabul, çocuklara karşı şiddetin bildirilmemesine ve bu konuda harekete geçilmemesine neden olmaktadır.

Çocuklara karşı şiddet vakaları arasında genel olarak çok ciddi olanların bildirildiği, UNICEF tarafından 2006 yılında Arnavutluk, Makedonya, Moldova, Bulgaristan ve Tacikistan’da çocuklara karşı şiddetin tespit edilmesi, bildirilmesi ve yönlendirilmesi konularında hizmet sağlayıcıların duyarlılığı konusunda yürütülen çalışmada da doğrulanmıştır. Yine, aynı çalışmada, hizmet sağlayıcılara yönelik sistemlerin, resmi yetki alanlarının ve rehberlik hizmetlerinin yetersiz kaldığı, vakaları yönlendirmek için gerekli bilgi, yönetmelik ve mekanizmaların bulunmadığı ve hizmet sağlayıcılar arasında şiddet vakalarını bildirmek konusunda genel olarak “özel alana müdahale” yorumuyla isteksizlik olduğu tespit edilmiştir.

Dört ülkedeki (Arnavutluk, Bosna-Hersek, Sırbistan ve Türkiye) UNICEF ofislerinin raporlarına göre bu ülkelerdeki çocuk koruma sistemlerinin

reformu kapsamında devletler çocuklara karşı şiddet konusunda da birçok adım atmaktadırlar. Dört ülkede de bu kapsamda çeşitli politikalar, protokoller ve değişik düzeylerde eylem planları geliştirilmiş ve/veya uygulamaya konulmuştur. Ancak dört ülke de halen çocuklara karşı şiddetin tespiti, bildirimi ve müdahalesinin tam olarak yapılabilmesi konusunda sistemlerinin müdahalesinde bazı güçlükler yaşanmaktadır ve sosyal hizmetler konusunda eksiklikler mevcuttur

Çocuk koruma sisteminin oluşturulması, koruma ile ilgili riskleri önlemek ve bu risklere müdahale etmek için bir dizi yasanın çıkarılmasını, politikaların geliştirilmesini, düzenlemelerin yapılmasını ve bütün alanlarda, özellikle sosyal yardım, eğitim, sağlık, güvenlik ve adalet alanlarında, gerekli hizmetlerin sunulmasını gerektirmektedir. Bu sistemler, sosyal koruma sisteminin bir parçasıdır ve bu koruma sisteminin de ötesine uzanmaktadır. Bugüne kadar, devletlerin müdahaleleri, önlemeden ziyade öncelikli olarak çocuk koruma ve alternatif bakım hizmetlerine yoğunlaşmıştır.

Yukarıda belirtilen konulara gereken dikkatin verilmesi ve bu konularda harekete geçilmesi için, Avrupa Birliği’nin finansmanı ve UNICEF işbirliği ile dört ülkede (Arnavutluk, Bosna-Hersek, Sırbistan ve Türkiye) “Güney Doğu Avrupa’da Çocukların Şiddete Karşı Korunması” Projesi uygulanmaktadır. Bu proje, çocuk hakları ihlallerinin, özellikle de çocuklara karşı şiddetin, bağımsız izlenmesinde sivil toplum ortaklıklarının kapasitelerini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Proje ayrıca, çocuklara karşı şiddetin tespit edilmesi, bildirilmesi ve yönlendirilmesi konularında sunulan kamu hizmetlerini güçlendirmek amacıyla sivil toplum kuruluşları (STK) ve resmi karar alıcılar arasındaki ortaklıkla-

rın güçlendirilmesini de amaçlamaktadır. Bu proje, mevcut çocuk koruma ve sosyal koruma sistemlerinin reform gündemlerinin kapsamına alınmış olup, Güney Doğu Avrupa'daki çocuk haklarını izleme (bağımsız izleme dâhil) mekanizmaları konusunda edinilen derslerin paylaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmanın amacı, “Güney Doğu Avrupa’da Çocukların Şiddete Karşı Korunması” Projesinin dört yararlanıcısından biri olan Türkiye’de sistemlerin ve hizmet sağlayıcıların çocuklara karşı şiddet vakalarını tespit etme, bildirme ve şiddet vakalarına müdahale etme konularında hangi noktalarda yetersiz kaldıklarının daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır. Çalışma, hem kamu hizmetleri hem de izleme ve şikâyet sistemlerinin nasıl iyileştirileceğine ilişkin tavsiyeler sunmayı ve çocuk koruma alanını yeniden düzenlemek üzere gerçekleştirilen çalışmalar arasından sistemi güçlendirmeye hizmet edebilecek fırsatları tespit etmeyi amaçlamaktadır.

UNIEF, bölgede meydana gelen çocuklara karşı şiddet vakalarının hem ülke hem de bölge düzeyinde üzerine giderken kullanılacak politika diyaloguna şekil vermek için çalışmanın genel bulgularını kullanacaktır. UNICEF, çalışma bulgularını, ayrıca, çocuk haklarının her tür şiddete karşı korunmasını sağlamak ve bütün düzeylerde yapılan reformlarla çocuk koruma merkezlerini güçlendirmeye devam etmek için hükümetler, politika yapıcılar, karar alıcılar ve bağışçılar vs. ile birlikte yürüttüğü çalışmalarında da kullanacaktır. Sonuçları aldıktan sonra, çocuk koruma alanındaki kilit paydaşlar, kendi ülkelerindeki çocuk koruma programlarına yönelik stratejileri planlarken çalışmanın kilit bulgularından ve harekete geçme tavsiyelerinden yararlanacaklardır. Ayrıca, projeye katılan söz konusu dört

ülkede ve bölgede yer alan diğer ülkelerde konu ile ilgili yapıcı bir politika diyalogu oluşturulmasına katkı sağlayabilecek olan STK’lar ve bağımsız izleme mekanizmaları (çocuklara yönelik Kamu Denetçisi gibi) da çalışmadan faydalanacaktır. Bunun yanı sıra, çocuk koruma alanında çalışanlar ve eğitim tesisleri, çalışma bulgularını alanda yaptıkları çalışmalarda kullanacaktır.

Çalışma, aşağıda belirtilen hedefler dikkate alınarak geliştirilmiştir:

- Eylem planı için araştırma yapılması,
- Sistemi iyileştirmeye yönelik tavsiyeler sunacak şekilde mevcut resmi müdahale sistemini ve uygulama seviyesinde çalışan ulusal kamu yetkililerini, yöneticiler/müdürleri ve teknik personeli de kapsayacak şekilde sistem analizi yapılması (ÇKŞ vakalarını tespit etmeyi ve şiddet vakalarına yönelik harekete geçmeyi, ÇKŞ mağdurlarına hizmet sunmayı, sistemin işleyişini izlemeyi, sistemsel değişikliği tanımlamayı ve bu değişiklikler için savunucu faaliyetleri yürütmeyi ve benzeri faaliyetleri içermektedir),
- Mevcut ÇKŞ vakalarına müdahale etmeye yönelik olarak geliştirilen kamu sistemlerinin ortaya konulması ve sisteme katılımın ve sistemin işleyişinin düzenli bir şekilde izlenmesinin sağlanması,
- Sadece kamuyu değil, STK’ları da kapsayan daha geniş bir sistemin ÇKŞ vakalarına (ve çocukları şiddetten koruma alanına) bütün olarak (sektörlerarası veya çok-sektörlü müdahaleler vs.) ne kadar müdahale ettiğinin ortaya konulması,
- ÇKŞ vakalarına müdahale etmek ve çocukları şiddetten korumak (tanımlayıcı) için yakın

geçmişte ulusal düzeyde gerçekleştirilmiş veya gerçekleştirilmekte olan reformların, yetkililer ve paydaşların söz konusu reformların mevcut ÇKŞ vakalarına müdahale sistemi üzerinde bıraktıkları etkilerle ilgili görüşlerinin, ulusal düzeyde yapılan reformların yerel düzeyde nasıl uygulandıkları ve uygulamayı kısıtlayabilecek engellerinin ortaya konulması,

- Kamu Denetçiliği Kurumunun incelenmesi; ne yaptıklarına, nasıl çalıştıklarına, ÇKŞ vakalarına nasıl müdahale ettiklerine ve çocukları şiddete karşı korumak için neler yaptıklarına ve/veya ÇKŞ vakalarına müdahale etmeye yönelik sistemi nasıl izlediklerine ilişkin örneklerin sunulması,
- Ulusal ÇKŞ tanımlarının derlenmesi, UNICEF'in global ÇKŞ tanımı ile karşılaştırılması ve aradaki farklılıkların belirlenmesi; söz konusu tanımların/farkların müdahale edilen (veya edilmeyen) ÇKŞ vaka türlerini nasıl etkilediği ve neden seçimlerin mevcut olduğu şekilde yapıldığının incelenmesi,

Çalışmanın hedeflerine ulaşmak için, üç ana araştırma alanı belirlenmiştir.

1. ÇKŞ vakalarının tespit edilmesi, kaydedilmesi ve bildirilmesi

- Farklı hizmet sunucular arasında ÇKŞ konusunda mevcut anlayış ne seviyededir?
- Değerlendirilen hizmetlerde ÇKŞ vakalarının yeterli/yetersiz bir şekilde tespit edilmesinin, kaydedilmesinin/bildirilmesinin altında yatan temel nedenler nelerdir (eğitim, profesyonel rehberlik, üzerinde mutabık kalınan tanımların olması, tespit etmek için kullanılan araçlar vs.)?

2. ÇKŞ Vakalarının Yönlendirilmesi ve Hizmet Kapsamları

(Çocuğal/çocuklara ve/veya aileyel/ailelere uygun hizmetler var mı/sunuluyor mu?)

- Değerlendirilen hizmetlerde çocuklara karşı şiddet vakalarının yeterli/yetersiz şekilde yönlendirilmesinin altında yatan temel sebepler nelerdir (eğitim, profesyonel rehberlik, üzerinde mutabık kalınan tanımların olması, tespit etmek için kullanılan araçlar, yönlendirme protokolleri, sektörlerarası işbirliği vs.)?
- Yönlendirilen vakalara yönelik yeterli ve aynı zamanda kaliteli hizmet var mı (nitelikli çalışanlar, yönetmelikler, uygulanan standartlar, işbirliği protokolleri, takip mekanizmalara vs.)? Kaliteli/kalitesiz hizmetin nedenleri nedir?

3. Eylem/Değişim için Sistemsel Mekanizmalar: İzleme, değerlendirme ve en iyi uygulamalar

- Hizmet sunucularına yönelik izleme ve süpervizyon mekanizmaları ulusal ve bölgesel düzeyde mevcut mu? Bu durum, hizmet sunucuların ÇKŞ vakalarını tespit etme, bildirme ve yönlendirme performanslarını nasıl etkiliyor?
- Kamu Denetçiliği Kurumu ÇKŞ vakalarına / alanına ne kadar müdahil oluyor? Hayata geçirilmiş bağımsız izleme mekanizmaları var mı?
- Kentsel ve kırsal alanlarda ve kamu ve özel hizmet sunucuları tarafından verilen hizmetlerde sorgulama alanlarında önemli farklılıklar var mı?
- Sistemin ÇKŞ vakalarını tespit etme ve şiddet vakalarına müdahale etme şeklini geliştirecek temel fırsatlar nelerdir?

1.2___Metodoloji

1.2.1___Çalışmanın Deseni

Bu çalışmada, iki ana araştırma aracı – yapılandırılmış anket (nicel) ve yarı-yapılandırılmış görüşmeler (nitel) - kullanılarak nitel ve nicel veri toplama faaliyetleri birleştirilmiştir. Nicel araştırmanın amacı, mikro/ölçek araştırma yaparak yerel düzeyde hizmet sunucuların bakış açıları ile ilgili bilgi toplamaktır. Nicel araştırma, sonrasında nitel araştırmanın ana bulgularının geçerliliğini doğrulamak için kullanılacak temel veriler sunacaktır. Ulusal araştırma ekibi aşağıda belirtilen konularda **masa başı araştırması ve kapsam analizi** yapmıştır:

- Çocuklara karşı şiddet ve çocuk koruma konularındaki ulusal mevzuat, politika belgeleri, düzenleyici belgeler ve kılavuzlar/protokoller
- Ulusal, bölgesel ve kurumlar düzeyinde çocuklara karşı şiddet alanında resmi veriler,
- Çocuklara karşı şiddet alanında STK raporları da dâhil olmak üzere basılı materyaller,
- Şiddet kurbanı çocuklara yönelik hizmetler ve programlarla ilgili basılı materyaller,

Çalışmaya hem ülke düzeyinde hem de yerel düzeyde geniş bir katılım sağlamak, aynı zamanda hizmet sunucuların bilgi düzeylerini ve ÇKS alanında yaptıkları müdahaleleri tespit etmek için, **nicel araştırmalar / anketler** (bknz. Ek-C) kullanılmıştır. Yapılandırılmış anket kapsamında, çocuklara karşı şiddet gösterildiğinden şüphelenilen vakalarda, katılımcıların tespit, bildirme ve yönlendirme tutumlarını değerlendirmek için bir dizi vaka senaryosu geliştirilmiştir. Öz değerlendirmelerin kullanımı, bütün katılımcıların, isimlerini açıklamak zorunda kalmadan ve

gizlilik ilkeleri çerçevesinde eşit söz hakkından faydalanmasını sağlamıştır. Öz değerlendirme araştırması, çocuklarla her gün temas içinde olan, çocuk koruma alanında teknik uzmanlığı olan ve çocuklara karşı şiddet vakalarını tespit edip bildiren ve şiddet vakalarına müdahale eden teknik düzey uygulayıcılarının yer aldığı kesit örnekleme uygulanmıştır.

Nitel araştırma görüşmesinin (Ek A ve B) amacı, katılımcılardan, ÇKS vakalarının tespit edilmesi, bildirilmesi ve yönlendirilmesi konularını nasıl yorumladıkları ile ilgili bilgi almaktır. Hizmet sunucuların ve politika yapıcılarının alanla ilgili bilgi seviyelerini ve ÇKS vakalarına müdahale etmek için yaptıkları uygulamaları tespit etmek ve ülke çapında yerel izleyicilerin çalışmaya katılımını sağlamak için kilit bilgi vericilerle yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Çocuklarla her gün temas içinde olup, çocuk koruma alanında teknik uzmanlığa sahip, çocuklara karşı şiddet vakalarını tespit edip bildiren ve şiddet vakalarına müdahale eden teknik düzey uygulayıcılarının yer aldığı kesit örnekleme yüz - yüze görüşme uygulanmıştır.

1.2.2___Örneklem ve Katılımcılar

Örneklem belirlenirken, çocuk haklarının korunması alanıyla ilişkili ana alanlar, ve katılımcıların ÇKS vakalarını tespit etme, bildirme ve yönlendirme konularındaki rolleri dikkate alınmış ve sonuç olarak adalet, sosyal hizmetler ve izleme alanları seçilmiştir.

Çalışma, Türkiye’de çalışan hizmet sunucularının tümünü temsil edecek bir örneklem oluşturma amacını taşımasa da, çalışmaya düzenli ola-

rak çocuklarla temas içinde olan hizmetlerden katılımcıları dâhil etmek için çaba gösterilmiştir. Örneklem oluşturulurken hem kentsel hem de kırsal alanlarda, hem kamu sektörü hem de özel sektörde çalışan hizmet sunucuları kapsama alınmıştır. Araştırmada nihai olarak oluşturulan örneklemde sekiz ilden, üç alanda çalışan toplam 23 yönetici (görüşüldü) ve 191 uygulayıcı (39 ile görüşüldü ve 152'si ile anket yapıldı) yer almıştır.

1.2.3__Veri Kaynakları ve Veri Toplama

Bu araştırma için saha çalışması, ülke çapında sekiz ilde, Mayıs ve Haziran 2012 arasında gerçekleştirilmiştir. Saha çalışması kapsamında hem nicel (araştırma / anket) hem de nitel (yüzleşme) bileşenler yer almıştır. Yapılan görüşmelerde bütün tartışma noktalarının yansıtıldığından emin olmak için iki araştırmacı görüşmeler boyunca hazır bulunmuştur. Katılımcıların müsait olma durumlarına ve ilgili olduklarına bağlı olarak görüşmeler 30 ila 90 dakika arası sürmüştür. Kullanılan araçlar proje için standart hale getirilmiş olsa da, görüşme ve anketlerde ulusal araştırma ekibi tarafından yerel koşullara uygun bazı düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın veri kaynakları arasında sosyal hizmetler, adalet ve

izleme alanlarından yöneticiler ve uygulayıcılar yer almıştır. Alanlara göre veri kaynaklarının dağılımı **Tablo 1**'de yer almaktadır:

İllerin örnekleme oluşturulurken, bölge (her bölgeden bir il ve İstanbul), çocuk nüfusunun büyüklüğü (küçük, orta ve büyük), çocuk mahkemeleri, çocuk koruma merkezleri ve üniversite hastanelerinin (kentte ve kırsalda) mevcut olup olmaması gibi bir dizi kıstas uygulanmıştır. Örneklem kapsamında yer alan iller (**Şekil 1**), illere uygulanan seçim kıstasları (**Tablo 2**) ve nicel ve nitel örneklemelerin ayrıntıları (**Tablo 3-4**) aşağıda yer almaktadır.

1.2.4__Nicel Örneklemin Tanımı

Yapılandırılmış anketlere / mikro – araştırmaya 152 kişi katılmıştır. Araştırmaya katılanların 77'si kadın ve 72'si erkektir. Katılımcılar, araştırmaya konu olan bütün sektörleri temsil edecek şekilde seçilmiştir: Sosyal hizmetlerden 111, adaletten 39 ve izlemeden iki kişi katılmıştır. Katılımcıların hepsi (152) devlet kurumlarında çalışmaktadır ve ortalama çalışma yılları 3.59'dur. Katılımcıların %78'i lisans, %18'i ise yüksek

Tablo 1: Alanlara Göre Veri Kaynaklarının Dağılımı

Alan	Yöneticiler	Ugulayıcılar
Sosyal Hizmetler	İl müdürleri ve sosyal hizmetler kurumlarının müdürleri	İl müdürlükleri ve sosyal hizmetler kurumlarında çalışan sosyal hizmet görevlileri ve diğer uygulayıcılar (psikologlar, çocuk gelişimi uzmanları vs.)
Adalet	Adli Tıp Kurumu'ndan yöneticiler	Çocuk ve aile mahkemeleri için çalışan hâkimler, savcılar ve sosyal hizmet görevlileri ve mahkemelerde çalışan adli tıp görevlileri
İzleme	İl insan hakları kurullarını yöneten vali yardımcılar	İl insan hakları kurullarından uygulayıcılar

Şekil 1: Araştırma Yapılan İller

Tablo 2: İllere Uygulanan Seçim Kısıtları

İl	Bölge	Çocuk Nüfusu	Çocuk Koruma Merkezi	Çocuk Mahkemesi	Üniversite Hastanesi
Edirne	Marmara	Küçük	Hayır	Evet	Evet
İstanbul	Marmara	Büyük	Evet	Evet	Evet
İzmir	Ege	Büyük	Evet	Evet	Evet
Ankara	İç Anadolu	Büyük	Evet	Evet	Evet
Isparta	Akdeniz	Orta	Hayır	Hayır	Evet
Şanlıurfa	Güneydoğu Anadolu	Büyük	Hayır	Evet	Evet
Muş	Doğu Anadolu	Orta	Hayır	Hayır	Hayır
Artvin	Karadeniz	Küçük	Hayır	Hayır	Hayır

lisans derecesine sahiptir. Araştırmaya katılanların sadece %30'u çocuklara karşı şiddet alanında eğitim görmüştür.

1.2.5 Nitel Örneklemin Tanımı

Yarı - yapılandırılmış görüşmelere 62 kişi katılmıştır. Katılımcıların, temsil ettikleri iller ve kurumları aşağıda verilen Tablo 4'te yer almaktadır.

Sağlık sektöründen de geri bildirim almak için, istismar ve ihmal mağduru çocuklara tıbbi muayene, teşhis ve adli bildirim hizmetleri sunan Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezi ve İstanbul Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'nden temsilcilerle toplantılar düzenlenmiştir.

Son olarak, STK'lar araştırmanın evreni oluşturulurken kapsama dâhil edilmemiş olsa da, "Gü-

Tablo 3: Nıcel Örneklem - Alan ve İllere Göre Araştırma Katılımcıları

	Edirne	İstanbul	İzmir	Ankara	Isparta	Şanlıurfa	Muş	Artvin	T
Sosyal Hizmetler	7	30	4	22	16	12	13	7	111
Adalet	3	15	6	8	3	1	3		39
Hâkimler		1		3	1				
Savcılar				1	1		3		
Mahkemelerde çalışan sosyal hizmet görevlileri	2	11	6	2					
Adli tıp	1	3		2	1	1			
İzleme				1			1		2
TOPLAM	10	45	10	31	19	13	17	7	152

Tablo 4: Nitel Örneklem – Alan ve İllere Göre Yöneticiler (Y) ve Uygulayıcılarla (U) Yapılan Görüşmeler

	Edirne		İstanbul		İzmir		Ankara		Isparta		Şanlıurfa		Muş		Artvin		Toplam
	A	P	A	P	A	P	A	P	A	P	A	P	A	P			
Sosyal Hizmetler	2	2	4	3	1	1	2	4	2	3	3	1	1	1	1	1	32
Adalet		1	1	4	1	4	1	5				2		1			19
Hâkimler				1		2		1				1					
Savcılar				2		1		1						1			
Mahkemelerde çalışan sosyal hizmet görevlileri		1		1		1		3				1					
Adli tıp			1				1										
İzleme	1		1	4			1		1			1	1			1	11
Görüşmeler (Y)	3		6		1		4		3		3		2		1		23
Görüşmeler (U)		3		11		5		9		3		4		2		2	39
TOPLAM		6		17		6		13		6		7		4		3	62

neydoğu Avrupa’da Çocukların Şiddete Karşı Korunması” Projesi çerçevesinde STK’ların oluşturduğu platformda yer alan 23 STK temsilcisinin de, araştırma kapsamında sivil toplumun ÇKŞ vakalarına yönelik önleme ve müdahale çalışmalarında oynadığı role ilişkin bilgi vermek amacıyla daha çok açık uçlu soruların yer aldığı uyarlanmış anket kullanılarak geri bildirim alınmıştır.

1.2.6__Analitik Strateji

Araştırmada hem nicel hem de nitel analizler yapılmıştır. Notların ayrıntılı bir şekilde alınmasını sağlamak için nitel görüşmeler esnasında iki araştırmacı hazır bulunmuştur. Veriler, yerel araştırmacılar tarafından hem içerik hem de konu açısından incelenmiştir.

Nicel araştırma verilerini incelemek için, SPSS, versiyon 2.0'de bir dizi tanımlayıcı analiz yapılmıştır. Araştırmada toplanan bütün değişkenler üzerinde sıklık (frekans) dağılımları belirlenmiş ve çapraz tablolama yapılmıştır. Uygun olduğunda, sıklık dağılımları, hizmet alanı tarafından ayrıca yapılmıştır. Ancak, aşağıda belirtildiği gibi verilerin kısıtlı ve örneklemin küçük olmasından dolayı, çok değişkenli analiz ve hizmet alanları arasında karşılaştırma (istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar) yapılamamıştır.

1.2.7 ___Kısıtlamalar

Çocuklara karşı şiddet vakalarının, genel olarak toplumda saklı tutulduğu dikkate alınarak, en büyük engellenmenin ÇKŞ vakaları ile ilgili resmi istatistiksel verilerin (temel göstergeler) toplanmasında yaşandığı söylenebilir. Orijinal araştırma metodolojisinde altı sektör yer almıştır: sosyal hizmetler, eğitim, sağlık, adalet, polis ve izleme. Ancak saha araştırmasından önce ilgili bakanlıklardan gerekli resmi onaylar alınmadığı için üç sektör (eğitim, sağlık ve polis) nihai örneklem kapsamından çıkarılmıştır. Dolayısıyla, bu rapor sadece araştırma kapsamında yer alan alanlardaki hizmet sunucuların görüşlerini yansıtmakta, ülkedeki durumu bütün açılardan ele alan kapsamlı bir analiz sunamamaktadır. Resmi izin alma aşamasında karşılaşılan zorluklar konu ile ilgili hassasiyetin bir göstergesi ve ÇKŞ ile ilgili araştırma yapmanın zorlukları olarak değerlendirilebilir. Ancak, söz konusu üç sektörün örneklemden çıkarılmasıyla geri bildirim açısından ortaya çıkan eksiklikleri belli bir noktaya kadar gidermek amacıyla, üniversitelerin tıp fakülteleri kapsamında faaliyet gösteren çocuk koruma birimlerinden akademisyenler ve

STK temsilcileriyle ek anketler ve görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca, çalışma, aslında, hizmet sisteminin kendisine yönelik olarak yürütüldüğü için, sistemin hedef kitlesinin (çocuklar, ebeveynler, topluluklar ve şiddete başvuranlar) görüşlerinin alınmasının çalışma bulgularını güçlendirebileceği düşünülmüştür.

Kullanılan nicel ve nitel araştırma araçları, raporun bundan sonraki bölümlerinde de görülebileceği üzere, alıntılarla desteklenen çapraz vaka analizlerinin yapılmasına olanak sağlamıştır. Ayrıca, araştırmanın nitel kısmı, genellenebilir sonuçların çıkarılabileceği temsili bir örnekleme dayanmamaktadır. Sonuçlar, sadece keşif amaçlı olarak değerlendirilmelidir. Bunun yanı sıra, örneklemin, özellikle de bazı sektörlere yönelik alt örneklemin kısıtlı olmasından dolayı, birçok analitik yaklaşımı kullanmak mümkün olmamıştır ve alanlar arası karşılaştırmalar yapılamamıştır. Yine de, kullanılan örneklem, üzerinde daha fazla çalışma yapılması ve izlenmesi gereken bazı genel konuların tespit edilmesini sağlayacak kadar büyüktür. Son olarak, araştırmanın tasarımında, planlanmasında, uygulanmasında iki farklı dilin kullanılması ve araştırma araçlarının ve belgelerinin çevrilmek zorunda olması da beraberinde bazı zorluklar ve engellenmeler getirirken diğer taraftan da daha zengin bilgi ve geniş bir işbirliği fırsatı sunmaktadır.

ARKA PLAN

Türkiye’de yaklaşık 25 milyon çocuk yaşamakta ve toplam nüfusun 1/3’ünü oluşturmaktadır. ÇKŞ ile ilgili kapsamlı veri olmamasına rağmen, sosyo-ekonomik gelişme, aile yapısı ve ev içi şiddet ile ilgili mevcut göstergeler birçok çocuğun farklı şiddet türlerine maruz kaldığını ve diğer birçoğunun da şiddet riski altında yaşadığını göstermektedir.

Mevcut verilere göre, aşağıda yer alan istatistikler, ÇKŞ vakalarının yaygın olmasına neden olan olası risk faktörlerini göstermektedir:

- 0-6 yaş arası çocukların dörtte biri yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır¹. Çocuk yoksulluğu, ülke çapında 2002’de %33’den 2009’da %24’e düşmüş olsa da, yoksulluk içinde yaşayan çocukların oranı, aynı dönemde kırsal bölgelerde ciddi bir artış göstererek %37’den %49’a yükselmiştir.
- Kız çocukların üçte biri 18 yaşın altında evlendirilmektedir² (verilere göre 200’den bu yana herhangi bir ilerleme yoktur).
- Nüfusun %20’sinden fazlası, çocukların, babanın sosyal hayatı ve eğitim ve iş hayatını olumsuz etkilediğini düşünmektedir. Söz konusu annenin sosyal, eğitim ve iş hayatı olduğunda bu oran neredeyse %50’ye varmaktadır³.
- 15-24 yaş arası kadınların %40’ından fazlası hayatlarının bir döneminde fiziksel veya cinsel şiddet görmektedir⁴.
- Güvenlik birimlerine suç mağduru olarak getirilen çocukların sayısı (0 - 18), 2008 – 2011 yılları arasında neredeyse iki katına çıkmıştır (yaklaşık 25 milyon çocuğu temsil eden oran, binde 2,5’tan 3,5’a yükselmiştir)⁵;
- 2008 yılında toplam 6.448 kişi (%80’i yetişkin) çocuklara karşı cinsel istismar suçlarını işlemekle suçlanmış ve 2.621’i (%84’ü yetişkin) suçlu bulunmuştur⁶.

2.1 ___ Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ile İlgili Mevcut Durum

Türkiye’deki çocuk koruma sistemi son 10 yılda büyük bir değişiklik göstermiştir. Yeni yasalar çıkarılmış, yeni kurumlar kurulmuş, kurumlararası koordinasyonu güçlendirmek için gerekli tedbirler alınmış ve ÇKŞ vakalarına daha etkili bir şekilde müdahale edebilmek için çeşitli politikalar ve eylem planları geliştirilmiştir. 2005’ten bu yana atılan adımlardan bazıları aşağıda yer almaktadır:

- 2005 yılında Çocuk Koruma Kanunu çıkarılmıştır.
- Başbakanlık, 2006 yılında namus cinayetlerini ve çocuklara ve kadınlara karşı şiddet vakalarını önlemek amacıyla alınacak tedbirler ile ilgili bir genelge yayınlamıştır.

¹ Yoksulluk Çalışması (2009), Türkiye İstatistik Kurumu

² Aile Yapısı Araştırması (2006), Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

³ Aile Yapısı Araştırması (2006), Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

⁴ Domestic Violence against Women in Turkey (2008), Ministry of Family and Social Policies

⁵ Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar (2011), Türkiye İstatistik Enstitüsü

⁶ Kayıp Çocuklarla İlgili Türkiye Büyük Millet Meclisi Raporu (2010)

- Eğitim ortamlarında şiddet vakalarını önlemek (2006) ve aile içi şiddetle mücadele etmek için (2007 – 2010) ulusal eylem planları geliştirilmiştir.
- 2011 yılında çocuk hakları, çocuk koruma ve kurumlararası koordinasyon ile ilgili ulusal stratejiler kabul edilmiştir.
- 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuştur.
- 2012'nin başında Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun çıkarılmıştır.
- Fiziksel ve ruhsal şiddet, istismar ve ihmal (19. Madde),
- Her tür cinsel sömürü ve cinsel istismar (34. madde),
- Çocuk kaçırma ve çocuk kaçakçılığı (35. madde),
- Çocuğun iyilik haline zarar veren bütün sömürü türleri (36. madde),
- İnsanlık dışı ve aşağılayıcı muamele ve cezalandırma (37. madde).

Sözleşme, ayrıca, şiddet mağduru çocukların hem fiziksel hem de psikolojik olarak iyileşmesini ve sosyal hayata yeniden katılmasını sağlamak için alınması gereken tedbirlerle ilgili devletin yükümlülüklerini de belirlemektedir (39. madde).

2.2 ___ Yasal Kapsam

Uluslararası Sözleşmeler

Türkiye Anayasası'nın 90. Maddesine göre, "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir... Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır." Türkiye Cumhuriyet tarafından onaylanan ve çocukların her türlü istismar, ihmal ve sömürüye karşı korunmasını konu alan bütün sözleşmelerin listesi Ek D'de yer almaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti, 1994 yılında, Sözleşmenin 17, 29 ve 30. Maddelerine çekince koyarak Çocuk Hakları Sözleşmesini imzalamıştır; dolayısıyla çocuklara karşı şiddet vakalarının önlenmesi için gerekli tedbirleri almayı ve çocukları aşağıda belirtildiği şekilde aile, kurum ve toplum içinde gösterilen her tür şiddete karşı korumayı taahhüt etmiştir:

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda çocuk hakları kapsamlı bir şekilde yer almaz; ancak 2010 yılında yapılan son değişiklikle 41. Maddede; çocukların korunma hakkına kısa bir şekilde yer verilmiştir. Bu maddeye göre, her çocuk, yeterli korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, anne ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Yine, aynı madde, devleti, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri almakla yükümlü kılmaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2011'in sonlarından beri yeni bir anayasa üzerinde çalışmaktadır ve 2012'nin sonuna kadar çalışmalarını tamamlaması beklenmektedir. Bazı STK'lar çocuk hakları ile ilgili maddeler için önerilerini sunmuştur; ancak şu ana kadar Meclis tarafından yayınlanan resmi bir taslak yoktur.

Kanunlar

Türkiye’de, çocukların korunması ile ilgili olan ve hizmet sunucular tarafından genel çocuk koruma sisteminin gerekliliklerini yerine getirmek, diğer bir deyişle ÇKŞ vakalarının tespit edilmesi, bildirilmesi ve yönlendirilmesi için kullanılmakta olan bazı kanun maddeleri vardır. Söz konusu kanuni metinlerden en sık kullanılanları aşağıda yer almaktadır (tam liste Ek D’de bulunmaktadır):

Çocuk Koruma Kanunu (2005)

Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK), korunmaya muhtaç veya suça sürüklenen çocukların korunmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir (1. Madde). Söz konusu kanun kapsamında aşağıda belirtilen konularla ilgili maddeler yer almaktadır (2. Madde):

- Korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinin usul ve esasları,
- Çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerine ilişkin hükümleri (çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemeleri).

Çocuk Koruma Kanunu’nda, 5 tür koruyucu ve destekleyici tedbir öngörülmektedir (5. madde):

- Danışma tedbirleri (çocuklara ve ebeveynlerine yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmetleri)
- Eğitim/öğretim tedbirleri (okula devamlılık, yatılı okul, mesleki eğitim programı, çıraklık veya istihdam)
- Bakım tedbirleri (kurumsal bakım veya koruyucu bakım)

- Sağlık tedbirleri (geçici veya sürekli tıbbi bakım programı ve rehabilitasyon programına veya madde bağımlılığı tedavi programına katılım)
- Barınma tedbiri (çocuğu olup kalacak yeri olmayanları ve hayati tehlikesi bulunan hamileleri sığınma evlerine yerleştirme)

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu (1983)

Sosyal Hizmetler Kanunu, ailelere, çocuklara, engellilere, yaşlılara ve korunmaya ve yardıma muhtaç diğer insanlara sunulan sosyal hizmetleri ve söz konusu hizmetleri sağlamakla yükümlü kurumların görevlerini, yetkilerini ve sorumluluklarını düzenlemektedir. Kanunda ayrıca, sunulacak sosyal hizmetler ve kurulacak sosyal hizmetler kurumları tanımlanmaktadır. Bu kurumlar arasında, yetimhaneler, barınma ve gündüz bakım hizmetleri sunan çocuk ve gençlik merkezleri, toplum ve aile danışma merkezleri ve kanunla ilişkili hale gelmiş çocuklara yönelik koruma ve rehabilitasyon merkezleri bulunmaktadır.

Korunma ihtiyacı da bu kanun ile düzenlenmekte ve tespit edilen ihtiyaca göre, çocuklara kurumsal bakım hizmetleri, aynı ve nakdi yardım ve/veya danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır.

Bu Kanun uyarınca, kendi sundukları bakım ve koruma hizmetlerinden yararlanan kişilere karşı herhangi bir suç işlemeleri durumunda sosyal hizmet çalışanları üçte bir oranında daha fazla ceza almaktadır.

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (2012)

2008 tarihli Ailenin Korunmasına dair Kanun yerine Mart 2012’de Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddeti Önlenmesine Dair Kanun, yürürlüğe girmiştir. Bu yeni ve kapsamlı kanunun amacı, kadınları, çocukları ve aile üyelerini korumak için alınacak tedbirleri düzenlemek ve bu kişilere karşı şiddet vakalarının önlenmesini sağlamaktır. Alınacak tedbirler arasında, sığınma hizmeti, maddi yardım, danışmanlık ve geçici koruma hizmetleri, iş yerinin değiştirilmesi, evin değiştirilmesi ve mağdura yeni kimlik verilmesi yer almaktadır. Failler, ayrıca, ortak paylaşılan evden uzaklaştırılabilmekte ve koruma altında bulunan kişilere yavaşmaması veya onlara sıkıntı vermemesi sağlanmaktadır.

Önceki kanunun aksine, yeni kanun, medeni durumlarına bakılmaksızın bütün kadınları kapsamakta ve hâkimlerin yanı sıra, yetkili idari kurumları da şiddete maruz kalmış veya maruz kalma riski altında olanlara koruma ve destek hizmetleri sağlamakla yükümlü kılmaktadır. Yeni kanunda, 7/24 hizmet verecek şiddeti önleme ve izleme merkezlerinin kurulması ve koruyucu ve önleyici tedbirler alınmasını öngörmektedir.

Türk Ceza Kanunu (2005)

Türk Ceza Kanunu, cezai sorumluluk ve suç çeşitleri ile verilmesi gereken cezalar ve alınması gereken güvenlik tedbirlerine yönelik temel ilkeleri tanımlamaktadır. Kanunda, çocuklara yönelik cinsel istismar ve reşit olmayanlarla cinsel ilişki için özel hükümler yer almaktadır. Öte yandan, çocuklara karşı fiziksel şiddet suçu ayrı olarak düzenlenmemiştir; ancak, yaralama ve cinayet dâhil, fiziksel şiddet suçu çocuğa karşı işlendiğinde verilen ceza artmaktadır.

2.3 Çocuk Koruma Alanında Çalışan Sektörler Açısından Kurumsal Bağlam

Sosyal Hizmetler

2011 yılında, (Mülga) Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı yerine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuştur. Bakanlık, aile içi şiddeti önlemek ve çocukları her tür istismar ve ihmale karşı koruyarak çocukların sağlıklı bir şekilde gelişip büyümelerini sağlamakla yükümlüdür. Bu amaçla, gerekli ulusal politika ve stratejilerin geliştirilmesi, ailelere ve çocuklara yönelik sosyal hizmet ve yardımların sunulması ve kurumlararası koordinasyonun sağlanması Bakanlığın sorumlulukları arasında yer almaktadır. (Mülga) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü yerine 2011 yılında yeni bakanlık altında Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün başlıca sorumlulukları aşağıda özetlenmiştir:

- Aile ortamında çocukların korunmasını sağlamak için aileleri, eğitim desteği, danışmanlık hizmetleri ve sosyal yardımlarla güçlendirmek,
- Korunmaya muhtaç çocukları tespit etmek ve gerekli koruma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini sağlamak,
- Sosyal hizmet kurumları kurmak,
- BM Çocuk Hakları Bildirgesi/Sözleşmesinin uygulanmasını izlemek.

Merkezi düzeyde Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün yanı sıra, Bakanlık’ın, korunmaya muhtaç çocuklara gündüz bakım ve barınma (residential) hizmetleri sunan il düzeyinde idari birimleri de bulunmaktadır (il müdürlükleri).

Eğitim

Milli Eğitim Bakanlığı, hem örgün hem de yaygın eğitimin verilmesinden sorumludur. Temel Eğitim, Ortaöğretim, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri ile Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlükleri, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı başlıca ilgili idari birimlerdir. Söz konusu birimlerin eğitim sisteminde şiddetin azaltılması hususundaki sorumlulukları, Bakanlığın bu yöndeki çalışmalarını koordine etmek üzere görevlendirilen Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan, “2006-2011+ Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı”nda belirtilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı okullarda, çocukların maruz kalabileceği risklerin erken tanılanmasına yönelik bir mekanizma kurulması yönündeki çalışmalarını da sürdürmektedir.

Sağlık

Sağlık Bakanlığı, bireylerin ve genel olarak halkın beden, ruh ve sosyal sağlığı ile refahını korumakla yükümlüdür. Bu çerçevede; Sağlık Bakanlığı'nın sorumlulukları doğum öncesi dönemden başlayarak risk taraması yapılması ve şiddete maruz kalmış çocukların tedavi edilmesini kapsamaktadır. Söz konusu Bakanlık, çocukların şiddet veya istismara tekrar maruz kalmasını önlemek üzere, son dönemde devlet hastanelerinde “Çocuk İzleme Merkezleri” nin (ÇİM) kurulmasına yönelik pilot uygulamaları başlatmıştır ve istismara maruz kalan çocuklar için sunulan tıbbi ve adli hizmetleri bir çatı altında toplamayı amaçlamaktadır. Altı üniversite hastanesinde de benzer amaçları taşıyan “Çocuk koruma merkezleri/birimleri” kurulmuştur. Her

iki modelin de ülke genelinde yaygınlaştırılması çalışmaları devam etmektedir.

İçişleri Bakanlığı

Ulusal güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanması ile merkezi idare adına illerin genel yönetiminden ve yerel yönetimlerin denetimden sorumludur. Türk Polis Teşkilatı ve Jandarma Genel Komutanlığı İçişleri Bakanlığı'na bağlı olup, her iki kurumun da çocuklar için kurulmuş birimleri bulunmaktadır. Kanunla ilişkili hale gelmiş çocuklar, mağdur çocuklar, terk edilmiş ya da kayıp çocuklar ile korunmaya muhtaç çocuklar da dâhil olmak üzere 0-18 yaş grubundaki çocuklara yönelik adli ve idari içerikli polis hizmetlerinin tamamı, 2001 yılından bu yana 81 ilde faaliyet gösteren polis birimleri tarafından verilmektedir. (Kırsal kesimlerde aynı görevi, Jandarma yerine getirmekle yükümlüdür.)

Adalet

Mahkemelerin kurulması ve düzenlenmesi, cezaevi ve eğitim evlerinin açılması ve şartlarının iyileştirilmesi, Adalet Bakanlığı'nın sorumluluğu kapsamındadır. Bu çerçevede; çocuk mahkemeleri ve çocuklara yönelik tutuk evleri ile ıslahevlerinin gerekli teknik altyapı ile donatılmasının sağlanması Bakanlığın sorumlulukları arasında yer almaktadır.

Çocuk mahkemeleri, kanunla ilişkili hale gelmiş ve korunmaya muhtaç çocuklara ilişkin davalara bakmakla yükümlüdür. Çocuk Koruma Kanunu (25. Madde) 81 ilde çocuk mahkemelerinin kurulmasını öngörmektedir; ancak 2012 yılı Mayıs ayı itibarıyla, çocuk mahkemeleri yalnızca

⁷ Adalet Bakanlığı, 2012-610.01-127/2530/5087 Sayılı ve 11 Temmuz 2012 Tarihli Yazı

27 ilde ve altı ilçede faaliyet göstermektedir.⁷ Bu mahkemelere atanacak hâkimlerin çocuk gelişimi ve çocuk psikolojisi alanlarında özel eğitim almış olması gerekmektedir. Bu eğitimlerin sistemli olarak hizmet öncesi eğitimler sırasında verilmesi ile hâkimlerin atanma ve tayin sıklığı, çocuk mahkemelerinde görev yapan hâkimlerin bu alanda uzmanlaşmasının önünde engel oluşturmaktadır.

Çocuk mahkemeleri personeli arasında, sosyal hizmet uzmanları bulunmaktadır. Mahkeme kararı öncesi, hâkimler veya savcılar tarafından gerekli görülmesi durumunda, sosyal hizmet uzmanları sosyal inceleme raporları hazırlamak ve mahkeme işlemlerinde çocukların yanında bulunmakla sorumludurlar. Çocuk Koruma Kanunu (33. Madde) Adalet Bakanlığı'nın mahkemelere yeterli sayıda hâkim atamasını öngörürken, 2012 yılı Mart ayı itibarıyla, 250 adet boş kadroya yalnızca 121 sosyal çalışmacı atanmış olup, mevcut durumda bu uzmanların sistem içerisinde kısıtlı yetkileri bulunduğu görülmektedir.⁸

Ayrıca, boşanma, velayet ve evlatlık davaları gibi aile hukukuna ilişkin davalara bakan özel aile mahkemeleri de bulunmaktadır. Aile içi şiddetin engellenmesi ve mağdurların korunması gibi hususlar aile mahkemelerinin görevleri arasındadır.

Buna ek olarak, Çocuk Koruma Kanunu (29. Madde) gereğince; kanunla ilişkili hale gelmiş çocuklarla ilgili soruşturma işlemlerinin gerçekleştirilmesi için savcılıklarda çocuk bürolarının kurulması gerekmektedir. Söz konusu bürolar birkaç ilde kurulmuş olsa da, genel uygulama, ilgili görevlerin yerine getirilmesi

amacıyla savcı atanması şeklindedir. Çocuk mahkemelerinde görevli hâkimlere benzer şekilde, sistemli hizmet içi eğitimlerin olmayışı ve tayin ile atama sıklığı bu savcılarının da söz konusu alanda uzmanlaşmasını engellemektedir.

Çocuğa karşı şiddetle ilgili olarak, adalet sisteminde yer alan diğer bir kurum Adli Tıp Kurumu olup; şiddete maruz kalmış çocuklarla ilgili bilirkişi raporlarının hazırlanması gibi danışmanlık hizmetlerinin mahkemelere sunulmasından sorumludur. Bu kurumun İstanbul'da bulunması ve başka illerde bağlı kuruluşlarının yer almaması ile yerel hizmet sunmaması, adı geçen hizmetlerin zamanında ve etkili bir biçimde sunulmasının önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir. Benzer danışmanlık hizmetleri devlet ya da üniversite hastanelerinde kurulan "çocuk izleme merkezleri" ve "çocuk koruma merkezleri/birimleri" tarafından verilebilmektedir. Bu merkezlerin sayıca artması, söz konusu hizmetlerin kalitesine katkı sağlayacaktır.

İzleme

Türkiye'de, bağımsız bir izleme mekanizması henüz kurulmamıştır. İzlemeden sorumlu başlıca kuruluş, Başbakanlığa bağlı olarak faaliyet gösteren İnsan Hakları Daire Başkanlığı'dır. (Bu Daire Başkanlığı'nın bağımsız bir izleme kuruluşuna dönüştürülmesine yönelik yasal düzenleme yolunda çalışmalar devam etmektedir.) Ayrıca, il ve ilçe düzeyinde insan hakları kurulları da bulunmaktadır.

İnsan haklarına ilişkin mevzuatın uygulanmasının izlenmesi ile insan hakları ihlalleri yönündeki

⁸ Adalet Bakanlığı, 2012-610.01-141/2053/4167 Sayılı ve 16 Temmuz 2012 Tarihli Yazı

iddiaların soruşturulması İnsan Hakları Daire Başkanlığı'nın temel görevleri arasında yer almaktadır. Daire Başkanlığı; kayıp çocuklar, töre cinayetleri, işkenceyle mücadele ve kötü muamele ile çocuk evliliklerine dair raporlar da dâhil olmak üzere çocuklara karşı şiddete ilişkin çeşitli raporlar yayımlamıştır.

İnsan hakları kurullarının başında, il ve ilçe düzeyinde vali ve kaymakamlar bulunmaktadır. Bu kurullar kamu kurumlarının ve davet edilen STK'ların temsilcilerinden oluşmaktadır. Söz konusu kurulların görevleri kapsamında insan haklarının korunması ve insan hakları ihlallerinin soruşturulması yer almaktadır. İnsan hakları ihlalleri, valilik veya kaymakamlıklarda bulunan bu kurullara bildirilebilir.

Türkiye'de yürürlükte olan diğer iki izleme mekanizması da TBMM "Çocuk Hakları İzleme Komitesi" ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından kurulan "Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu" dur. Meclis komitesinde tüm siyasi partilerden temsilciler yer almaktadır ve temel amacı, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin ve ilgili ulusal mevzuatın ülke genelinde uygulanıp uygulanmadığını denetlemektir. "Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu" Nisan 2012'de kurulmuş olup, başkanlığını Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı yapmaktadır. Kurul üyeleri arasında, Adalet, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Dışişleri, Gençlik ve Spor, Kalkınma, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıklarından, Türkiye Barolar Birliği'nden, İnsan Hakları Daire Başkanlığı'ndan gelen temsilciler yer almaktadır (Ancak, üyeler adı geçen kurumların temsilcilerinden ibaret değildir).

Haziran 2012'de, yeni bir İnsan Hakları Daire Başkanlığı ile Kamu Denetçiliği Kurumu'nun kurulmasına ilişkin iki yeni yasa çıkartılmıştır. Yeni İnsan Hakları Daire Başkanlığı var olan daire başkanlığının yerine geçecek olup, bu daire başkanlığının daha bağımsız olması beklenmektedir. Kamu Denetçiliği Kurumu'nda bir baş kamu denetçisi ile beş kamu denetçisinin bulunması ve bunlardan birinin kadın ve çocuklara ilişkin hususlarla ilgilenmek üzere atanması öngörülmektedir. Henüz, iki kurum da kurulmuş durumda değildir.

Kuruluşlararası Koordinasyon

Çocuk Koruma Kanunu'nda öngörülen çeşitli önlemlerin daha etkili bir biçimde uygulanması için, kuruluşlararası koordinasyonun, merkezi ve yerel düzeyde kurulacak koordinasyon kurulları aracılığıyla sağlanması beklenmektedir. Merkezi düzeyde koordinasyon, Adalet Bakanlığı, İçişleri, Sağlık, Milli Eğitim ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıklarının müsteşar yardımcılarının oluşmakta ve başkanlığını Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı yapmaktadır. İl ve ilçe düzeyindeki koordinasyon kurulları aynı kurumların yerel düzeydeki temsilcilerinden oluşmaktadır. Aynı zamanda, STK'lardan gelen temsilciler de kurul başkanının daveti üzerine bu kurullara katılabilmektedirler.

ÇALIŞMA BULGULARI

Her türlü çocuk koruma sisteminin, şiddet ve ihmal vakalarına yapılan müdahalelerin sürekliliğinin sağlanması için yerine getirmesi gereken önemli işlevleri vardır. Erken tanılama, vakaların değerlendirilmesi, yönlendirme ve bu vakaların ilgili mercilere bildirilmesi, şiddete maruz kalmış çocuk ile uygun müdahale arasında bağlantı kuran süreçteki gerekli adımlardır. Bu müdahale, hizmetin sunulması ya da adaletten faydalanma imkânı şeklinde olabilir. Sistem, ancak en zayıf halkası kadar güçlüdür. Türkiye’de çocuk koruma sistemi kapsamında, bu işlevlerin ne şekilde gerçekleştirildiğine dair yapılan çalışmaya ait bulgular aşağıda yer almaktadır.

3.1 Çocuğa Karşı Şiddet Vakalarının Tespit Edilmesi, Bildirilmesi ve Kayıt Altına Alınması

Çocuğa karşı şiddetin ele alınabilmesi için, öncelikle tespit edilmesi gerekmektedir. Bundan dolayı, ilgili tüm sektörlerin ve paydaşların çocuklara karşı şiddet vakalarını nasıl tespit ettiklerinin anlaşılması çocuklara karşı şiddet vakalarına yapılan müdahalenin değerlendirilmesinde çok önemli bir unsurdur. Uzmanlar ve hizmet sağlayıcılar, genellikle politikalar ve yasalarda yer alan tanımları ve aynı zamanda çalıştıkları kuruluşlarda geçen tanımları kullanmaktadırlar. Tercihen, tanımların kapsamlı olması ve istismarın/şiddetin her türlü olası biçimini (örneğin; duygusal, bedensel, ihmal, suistimal, kaçakçılık vs.) ile olası bütün ortamları (örneğin; ev, okul, iş yeri vs.) içinde bulundurması gerekmektedir. Aynı zamanda, bu tanımların yaygın olarak bilinmesi, ülkenin kültürel ve sosyal normlarıyla çatışmaması, yasalar ve politikalarla desteklenmesi ve tüm sektörlerde devamlı olarak kullanılması gerekmektedir.

Genel olarak, çocuklara karşı şiddet vakalarını tanımlayan yasalar, politikalar ve protokoller, aynı zamanda bu vakaların ilgili kurumlara bildirilmesi ve kaydedilmesine ilişkin gereksinimleri de belirlemektedir. Bu yasaların, politikaların ve protokollerin tutarlı ve kapsamlı olması, aynı şekilde paydaşlar ve halk açısından da kolaylıkla erişilebilir olması gerekmektedir. Tespit etmeye gelince; yasa ve politikalarla belirlenen standartlar, ancak bilindiği ölçüde ve sistematik kaynakların yanı sıra verilen destek ölçüsünde uygundur. İdeal olarak, tüm paydaşlar çocuklara karşı şiddet vakalarının tanımlarını bilmek durumundadırlar. Ayrıca çocuklara karşı şiddet vakalarını bildirme (veya çocuklara karşı şiddet vakaları konusunda yapılan bildirimleri değerlendirme) yönündeki kuruluş olarak üstlenecekleri zorunluluklar ile yasal zorunlulukların ve bu görevlerin yerine getirilmesini sağlayacak mevcut yolların farkında olmaları gerekmektedir. Bütün hizmet sağlayıcılar ve tüm sektörlerden uzmanların da çocuklara karşı şiddet vakalarının tamamını kaydetmeleri gerekmektedir. Bu kayıtların tüm sektörlerde tutarlı bir biçimde ve iş yüküne idare edilemeyecek derecede evrak işi (örneğin, ağır idari yük) ekmeden yapılması gerekmektedir. Böylece, çocuklara karşı şiddet vakalarına ilişkin toplanan veriler, çocuklara karşı şiddet vakalarına yapılan genel müdahalenin güçlü ve zayıf yönlerinin değerlendirilmesi yönünde çok değerli bir araç haline gelecektir.

Çalışma bulguları, Türkiye’de çocuklara karşı şiddet vakalarının tespit edilmesi, bildirilmesi ve kaydedilmesine ilişkin gereksinimlere dair kapsamlı bir yasal dayanak bulunduğunu ancak, hizmet sağlayıcılar arasında, çocuklara karşı şiddet vakalarının tespit edilmesi, bildirilmesi ve kaydedilmesine yönelik standart bir uygulama bulunmadığını göstermektedir. Söz konusu çalışma bulgularına ait ayrıntılar bir sonraki bölümde ele alınmıştır.

3.1.1___Tespit Etme

Görüşmelere katılanların hemen hepsi, çocuklara karşı şiddet vakasını cinsel, fiziksel ve duygusal şiddet olarak **tanımlarken**; katılımcıların çoğu duygusal şiddetin kapsamına çocuğun ihmal edilmesi, sevgi göstermeme ve her türlü sebebe dayalı ayrımcılığı da dâhil etmişlerdir. Bununla birlikte, katılımcıların çoğu, “halkın” şiddetin bu geniş tanımını kabullenmeye henüz hazır olmadığını vurgulamıştır.

“Bizim yaptığımız şiddet tanımı uluslararası standartlar çerçevesinde yapılan şiddet tanımıyla uyumlu olmayabilir. Duygusal şiddet, bizim toplumumuzda şiddet olarak düşünülme-yebilir.”

Görüşmelere katılanlar, çocuklara karşı şiddet olaylarının temel nedeninin kötü muamele olmasının beraberinde getirilen unsuru, halkın eğitim düzeyinin düşük olması olarak algılamaktadır. Yoksulluk, çok çocuklu kalabalık aileler, babalık hakkında yetersiz bilgi ve beceri, kadın ve çocukların toplumsal değerlerinin düşük olması, ailede verilen psikolojik desteğin yetersizliği diğer nedenler arasında bulunmaktadır. Şiddetin kısır döngü halinde devam etmesi (çocuklar, çocukluklarında öğrendikleri şiddet içerikli davranışları tekrarlama eğilimindedirler) da önemli bir faktör olarak gösterilmiştir.

“Erkeklerin ebeveynlik duygusu bulunmuyor, kadınlara değer verilmiyor... Bundan dolayı da, anneler çocuklarına ne değer verildiğini hissettirebiliyor ne de şiddete başvurmamayı öğretebiliyor.”

Görüşmeler neticesinde, çocuklara karşı şiddetin kadına karşı şiddetten daha yaygın olduğu ancak daha az göz önünde olduğu yönünde ortak bir görüş elde edilmiştir. Bu görüşe zıt olarak, sadece bir

ilde katılımcılar çocuklara karşı şiddetin yaygın bir sorun olmadığını ileri sürmüşlerdir. Çocuğa karşı şiddetin neden daha az görünür olduğu sorulduğunda, katılımcıların verdiği yanıtlar şu şekildedir: (1) Fiziksel ve duygusal şiddet, belirli bir noktaya kadar çocuğu disiplin altına alma biçimi olarak kabul edilmektedir. (2) Şiddet geleneksel aile kültürünün bir parçasıdır ve çocuklar bile bazı durumlarda kendilerine şiddet uygulanması doğru bulmaktadır. (3) Öğrenilmiş bir çaresizlik ve sisteme duyulan güvensizlikten dolayı bu tür vakaların ilgili kurumlara bildirilmesi düşük seviyelerde kalmaktadır.

Katılımcılar her ne kadar, çok ciddi olmayan fiziksel şiddet (tokatlama) ya da duygusal şiddetin bildirildiği ya da müdahale edildiği birkaç olağan dışı vaka olduğunu ifade etmişlerse de, genellikle ciddi düzeyde olan fiziksel ve cinsel şiddetin (sürekli şiddet uygulanması ve bunun ciddi düzeyde bedensel ya da duygusal zarara yol açması) dikkate alındığını belirtmişlerdir.

“Genelde, çocuğun bedensel ve duygusal gelişimi kalıcı olarak zarar görmeden, çocuğa karşı şiddet vakaları konusunda harekete geçemiyoruz.”

Anket için, çocuklara karşı şiddet vakalarını (evde ve okul sistemi içerisinde fiziksel istismar, cinsel istismar, devlet korumasındaki çocukların ihmal edilmesi ve duygusal açıdan kötü muamele) tanımlayan birtakım vaka senaryoları hazırlanmıştır. Söz konusu anket, anket katılımcılarının istismarı / ihmali algılama biçimini değerlendirmek üzere yapılmış olup, çocuklara uygulanan şiddetin ciddiyet düzeyi ile çocuğa karşı şiddet vakalarında yönlendirme uygulamalarını değerlendirmiştir. Tablo 5 (aşağıda yer almaktadır), ankete katılanların bu vaka senaryolarıyla ilgili dört soruya verdiği yanıtları göstermektedir. Anket sorularına cevap verenlere, kendilerine yöneltilen vakanın ciddi olup ol-

madığı, bu vakanın belirli bir istismar (ya da ihmal) biçimini barındırıp barındırmadığı, vakayı gerekli hizmetin sunulması üzere ilgili kurumlara bildirip bildirmeyecekleri ve gereken hizmetin bulunup bulunmadığına dair düşünceleri sorulmuştur. Aşağıda gösterildiği üzere, uygulayıcılar devamlı olarak vakaları “istismar” olarak tanımlamışlardır. Bununla birlikte, istismarın tespit edilmesi ve bu tür vakaların gereken hizmetin sunulması üzerine bildirilmesi ihtimalinin belirtilmesi arasında ilginç farklılıklar bulunmaktadır.

Örneğin, cevap verenlerin neredeyse tamamı verilen her bir senaryonun bir tür istismar ya da ihmal olduğu konusunda hemfikir olsa da; evde yaşanan fiziksel istismar vakasını gerekli hizmetin sağlanması için yönlendireceğini belirtenlerin sayısı daha az olmuştur. Okulda yaşanan fiziksel istismar vakasını yönlendireceği yönünde cevap verenlerin sayısı önceki iki durumdaki kişi sayısından da az olmuştur. Cinsel istismar ve çocuk sömürüsü durumlarında yönlendirmenin gerekliliğini belirten cevapların sayısı daha fazla çıkmıştır. Ayrıca an-

kete katılanların, kendilerine anlatılan senaryolara yönelik hizmet verilmesi gerektiğini düşünürken, yargı mercilerinin benzer durumda bulunan çocuk ve ailelere sunabilecekleri uygun ve/veya mevcut hizmetlerinin bulunmadığı yönündeki algıları kaygı verici olarak görülmüştür.

Katılımcılardan; eğitim, cezalandırma, danışmanlık ve çocuğun aileden alınması gibi çocuklara karşı şiddet vakalarında alınacak birtakım önlemleri (1 “en önemli”, 4 “en az öneme sahip” olmak üzere, 1’den 4’e kadar) önem derecesine göre sıralaması istenmiştir. Olası her müdahaleye atfedilen önem sırasının, çocuklara karşı şiddet sorununun nasıl görüldüğüne ışık tuttuğu varsayılmaktadır. Uygulayıcıların yüzde kırk üçü (%43) eğitimi atılacak en önemli adım olarak tanımlamış olup; danışmanlık ikinci sırada yer almıştır. (Katılımcıların %30’u danışmanlığın en önemli önlem olduğunu belirtmiştir) Katılımcıların %13’ü çocuğun aileden alınmasını desteklerken, failerin cezalandırılması en az öneme sahip önlem olarak görülmüştür. (Katılımcıların %2’si failerin cezalandırılmasını en önemli önlem

Tablo 5: Şiddetin Cinsiyet Düzeyinin, Suistimalin, Şiddet Türüne Göre Yapılan Yönlendirme Müdahalesinin Değerlendirilmesi, N = 152

	Fiziksel İstismar - Ev	Fiziksel İstismar - Okul	Cinsel İstismar	Çocuğun Sömürülmesi	İhmal	Duyusal / Psikolojik İstismar
Değerlendirme / Sorulan Soruya Verilen Cevap	%	%	%	%	%	%
Vak’a ciddidir	97	92	99	99	99	99
Vak’a “istismar” ya da “ihmal”dir	91	84	100	99	98	98
Vak’anin yönlendirilmesi gerekebilir	86	61	93	91	N/A	N/A
Yönlendirme gerekebilir ancak hizmet mevcut değildir	11	15	5	7	N/A	N/A

olduğunu belirtmiştir) Bu bulgular yalnızca açıklayıcı nitelikte olsa da; hizmet sağlayıcıların, çocuklara karşı şiddet vakalarına müdahale etmek üzere, cezalandırıcı bir yaklaşımdan ziyade, aile desteğine yönelmesinin gerekli olduğunu ileri sürmektedir. Ancak, soruda eğitim türü (örneğin; bireysel farkındalık, ebeveynlik becerileri ya da sosyal davranış) belirtilmediğinden dolayı şartlar ve çevre çok önem taşımaktadır. Ayrıca, cezalandırma görüşünün az kişi tarafından destek görmesini, müsahabaya bağlamak ya da daha ziyade bu tür suçların uygun bir şekilde cezalandırılması veya bu suçlardan caydırılmasının sağlanması konusunda mevcut adalet sistemine karşı duyulan güvensizlikten kaynaklandığını farz etmek de mümkün değildir.

Kırsal / kentsel farklılıklar hakkında sorulan sorularda, katılımcılar sorunun boyutunun kırsal ve kentsel bölgelerde benzerlik gösterdiğini ancak çocuklara karşı şiddet vakalarının kırsal bölgelerde daha az oranda bildirildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, toplumdaki genel eğilimin resmi bildirim mekanizmalarını kullanmak yerine sorunlara kendi başına çözüm bulma yönünde olması nedeniyle, kırsal kesimlerde çocuğa karşı şiddet vakalarının genellikle durum “gerçekten” ciddi bir boyuta ulaşmadan bildirilmediğini öne sürmüşlerdir.

Hangi düzeydeki şiddetin müdahale gerektirdiğine ilişkin sorulan soruda, katılımcılar bu konuda herhangi bir standart ya da kural bulunmadığı ancak, müdahale edip etmeme hususunda kendi değerlendirmelerine dayanarak karar verdiklerini belirtmişlerdir. Hizmet sağlayıcıların “her türlü şiddet vakasında harekete geçme konusunda yasal yetkisi” olduğu genel olarak bilinirken, bazı katılımcılar hizmet sağlayıcıların bu yetkiyi kullanabileceklerini ya da kullanmaları gerektiğini ifade etmiştir. Genel olarak, her vakanın ayrı ayrı incelenmesi ve mü-

dahalenin gerekli olup olmadığına karar verilmesi sürecinde, yalnızca şiddetin türü ve ne derece ciddi olduğu değil aynı zamanda diğer faktörlerin de göz önünde bulundurulması gerektiği yönünde ortak bir görüş ortaya çıkmıştır. Bu faktörler, şiddetin ne sıklıkta uygulandığını, şiddetin uygulanmasındaki amaç ve bunun sonuçlarını, bölgede sosyal açıdan kabul görme ile kaliteli alternatif bakım hizmetlerinin varlığını kapsamaktadır. Anket katılımcıları, bu faktörleri gerektiği şekilde göz önünde bulundurmadan herhangi bir vakaya müdahale etme kararı verilmesi durumunda, müdahalenin ailenin özeline çok fazla girilmesine ya da çok daha zarar verici bir duruma sebep olabileceğini belirtmişlerdir.

“Şiddetin uygulanma amacı çok önemlidir. İyi niyetle uygulandığı ve eğitim amaçlı olduğu sürece, tokatlama vs. kabul edilebilir.”

Ancak, hizmet sağlayıcıların bakım hizmeti veren kuruluşlardaki çocuklara karşı şiddet vakaları konusunda daha duyarlı olduklarının vurgulanması önemli bir esastır. Sosyal sektörlerden gelen katılımcılar, kurumlarda ne fiziksel ne de duygusal şiddetin (hafif ya da ağır) kabul edilemez olduğunu öne sürmüşlerdir.

“Kurumlarımızda çocuklara bağırlımasının dahi şiddet barındıran bir eylem olduğu görüşündeyiz. Ancak aileleriyle yaşayan çocuklar için durum farklı.”

Çocuklara karşı şiddet vakalarının günlük olarak bir araya gelen çeşitli uzmanlarca **tespit edilmesi** konusunda, katılımcıların çoğu çocuklara karşı şiddet vakalarının çok küçük bir bölümünün tespit edilebildiğini ve bunun da temel olarak profesyonellerin uzmanlaşma hususunda yetersiz kalmasından kaynaklandığı görüşünde olduğunu belirtmiştir.

Uzmanların gözüyle ve toplum düzeyinde bakıldığında, katılımcılar çocuklara karşı şiddet vakaları hakkında farkındalığın düşük bir düzeyde arttığını, öğretmenlerin ise çocuklara karşı şiddet vakalarının tespit edilmesi ve bildirilmesi konusunda daha duyarlı olduklarını ifade etmişlerdir. Öte yandan, çocuklara karşı şiddet vakalarının bildirilmesinin okulun adının kötü anılmasına neden olabileceği için, okul idareleri bu tür vakaların ilgili kurumlara bildirilmesi konusunda pek istekli olmayabilmektedir. Özellikle hastaneye bağlı çocuk koruma merkezlerinin bulunduğu yerlerde, doktorlar tarafından bildirilen çocuğa karşı şiddet vakalarının sayısı da artış göstermektedir. Ayrıca katılımcılar, ebelerin çocuğa karşı şiddet vakalarını diğer uzmanlardan daha kolay bir şekilde tespit edebilecek bir durumda olmalarına karşın, ebeler tarafından neredeyse hiçbir vakanın bildirilmediğini ifade etmişlerdir.

“Öğretmenler ve doktorlar çocuklara karşı şiddet vakalarının bildirilmesi hususunda daha etkin bir görev üstlenmeye başlıyorlar. Sessiz kalma ve şiddete göz yumma yönündeki geleneksel davranış biçimi değişiyor.”

3.1.2___Kaydetme ve Bildirme

Görüşmelere katılanlar, müdahale edilen çocuklara karşı şiddet içeren bütün vakaları kayıt altına aldıklarını, ancak alanlar arasında standart bir sistem kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, verilerin alanlar açısından karşılaştırılmasını ve takibini, bu nedenle de veri toplanmasını ve ülke genelinde politika ve programların geliştirilmesini imkânsız hale getirmektedir. Bunun yanı sıra, bazı katılımcılar, veri kayıt sistemlerinin çocuklar ve ailelerinin izlenmesine imkân vermediğini ve bu sorunu çözmek için kendilerine ait izleme veritabanları geliştirdiklerini ifade etmişlerdir.

“Çocuğun izlenmesine yönelik standart bir sistemimiz bulunmamaktadır. Çocuğun daha önceden bizim kurumumuzda olup olmadığını anlayabilmek için kendi kayıt sistemimizi oluşturduk.”

Aynı zamanda, kurumlar arasında bilgi paylaşımı konusunda da standart bir düzenleme bulunmamaktadır (Hangi bilginin, ne ölçüde, kimlerle ve nasıl paylaşılacağı gibi bilgiler).

“Bilgi paylaşımına ilişkin herhangi bir standart bulunmamaktadır. Bazen gereksiz bilgi paylaşılıyor, bazen de ihtiyacımız olan bilgiyi alamıyoruz.”

Çocuklara karşı şiddet vakalarının bildirilmesi konusunda, hizmet sunucuların büyük çoğunluğu (%84) çocuklara karşı şiddet vakalarının bildirilmesini öngören mevzuat ve düzenlemeler hakkında bilgi sahibidir. Ankete katılanların %81'i çocuklara karşı şiddet vakalarının ilgili kurumda resmi olarak belgenlendirildiğini; %84'ü de mevzuat gereği, çocuklara karşı şiddet vakalarını bildirmek durumunda olduklarını belirtmişlerdir. Sosyal hizmetler ve adalet sektörü çalışanları, tespit ettikleri çocuklara karşı şiddet vakalarının bildirilmesi hususunda farklı uygulamalara sahiptir. Sosyal hizmetlerin çocuğa karşı şiddet vakalarını bildirmesinde, bazıları doğrudan savcılığa bildirimde bulunurken, sözcü sektöründe çalışanların bir kısmı da bürokrasiye uygun bir şekilde öncelikle kendi yöneticilerini bilgilendirmekte ve gerektiği takdirde yönetici de savcılığı bilgilendirmektedir. Çocuk veya aile mahkemesinde çalışan herhangi bir uzman (sosyal çalışmacı, psikolog vb) çocuğa karşı şiddet vakası tespit ettiğinde, mahkemeye sunmak üzere bu veriyi toplumsal araştırma raporunun kapsamına alma eğilimindedir. Bununla birlikte, az sayıda uzman tespit edilen vakaya müdahale edilip edilmediği-

ni öğrenebilmektedir. Yine az sayıda uzman, dava açabileceğini ve doğrudan savcılığa başvuruda bulunabileceğini belirtmiştir.

“En önemli sorumluluklarımızdan biri de çocuklara karşı şiddet vakalarını tespit etmektir. Çocukla görüşme sebebimiz farklı bir konu olsa bile, çocuğun şiddete maruz kalıp kalmadığını anlayabiliyoruz. Ancak, bu tür vakaların ilgili kurumlara nasıl bildirileceğine ilişkin herhangi bir standart ya da tespit etsek bile yapabileceğimiz çok bir şey yok.”

Şiddetin türü ve bildirilmesine dair uygulamalar hususunda, katılımcılar cinsel şiddetin çoğunlukla doktorlar, okul personeli (psikolojik danışman/öğretmen) ve uzaktan akrabalar tarafından bildirilirken, fiziksel şiddetin daha çok komşular ve okul personeline bildirildiğini öne sürmüşlerdir. Yakın akrabalar ve özellikle anneler ise, genellikle şiddet çok ciddi bir boyuta ulaştığında bildirme mekanizmalarını kullanmaktadır.

Çocuklara karşı şiddet vakalarının bildirilmesinde, en yaygın olarak tercih edilen birimler konusunda, katılımcılar polise ilk sırada yer verirken, polisin ardından da sosyal hizmetler ile ilgili yetkili kurumlara yer vermişlerdir. Çocuklara karşı şiddet vakaları sosyal hizmetlere bildirildiğinde, sosyal hizmetlerin müdahaleleri de ilden ile değişiklik göstermektedir. Ankete katılanların bir kısmı vakayı doğrudan polis yetkililerine bildirirken, diğerleri de öncelikle bir değerlendirme yaparak, sadece gerektiği durumlarda, durumu polise bildirmektedir.

Çocukların şikâyetle bulunmaları için kullanabilecekleri seçeneklere gelince; katılımcılar, çocukların bu bağlamda çeşitli seçenekleri kullanabileceğini ancak birçoğunun haklarını ve bu seçenekleri bilmediğine dair görüş bildirmişlerdir. Bu durum, kentsel bölgelerde ve bakım hizmeti sağlayan kurumlarda yaşayan çocuklar için bir bakıma farklılık göstermektedir. Bu gibi yerlerde yaşayan ço-

cuklar nereden ve ne zaman yardım isteyecekleri konusunda daha çok bilgi sahibidirler.

“7-12 yaş grubundaki çocuklar öğretmenlerinden yardım istemektedirler. Genellikle 13-18 yaş grubundaki kız çocukları polisten yardım istemektedir.”

Aynı zamanda, doğrudan yardım istemeyip evden kaçan ve polis tarafından bulunduğu ve görüşüldüğünde gördüğü şiddetten yakınan çocuklar da bulunmaktadır. Çocukların bulunduğu şikâyetler hususunda, bazı katılımcılar hizmet sağlayıcıların şüpheye düşebileceğini de belirtmektedirler. Buna sebep olarak, aile baskısından kaçmak ve özgür kalmak veya ebeveynlerinden intikam almak üzere, çocukların gerçeği yansıtmayan şikâyette bulunabileceğini göstermişlerdir.

“Çocuklar şikâyet mekanizmasını nasıl kullanacaklarını biliyorlar. Yapılan şikâyetler, cesaret, bunun yanı sıra tehdit veya iftira kaynaklı olabilir. Bazı çocuklar daha bağımsız olabilmek için bakım hizmeti veren ilgili kurumlarda kalmayı tercih etmektedirler.”

Sektörler arasında, çocuklara karşı şiddet vakalarının bildirilmesi bakımından farklılıklar olduğu varsayılmış ve bu sebeple yapılan daha ayrıntılı araştırma tamamlanmıştır. Bu araştırma neticesinde, uygulayıcıların genellikle bildirmek zorunda olmadıkları vakalarda dahi, çocuklara karşı şiddet vakalarını daha sıklıkla bildirdikleri yönünde olumlu bir sonuca ulaşılmıştır. Sektör bazında, uygulayıcıların vaka senaryolarında yer alan durumlara benzer vakaları herhangi bir mevzuat/yasa uyarınca bildirmeleri gerekip gerekmediği konusundaki görüşleri ile böyle bir durumda vakayı ilgili kurumlara bildirme ihtimalleri Tablo 6’da gösterilmiştir. Veriler, alanlar temel alınarak gösterilmiş olup, bununla birlikte bazı değerlerin, birçok alanın alt örneğini yansıttığından dolayı, alanlar

arasında karşılaştırma yapılması tavsiye edilmektedir.

Tablo 6'da, alanların genelinde, cinsel istismar (%97) ve çocuğun sömürülmesi (%100) vakalarının bildirilmesi yönünde olumlu görüş bildirilmiştir. Ayrıca, katılımcıların %98'i cinsel istismar va-

kaları ve %100'ü de çocuğun sömürülmesi vakalarını bildirebileceğini belirterek, benzer yönde görüş sunmuşlardır. Hem evde (%64) hem de okuldaki (%72) fiziksel istismar vakaları için rapor hazırlayan katılımcıların bu vakaları bildirmelerine dair gereklilikler ve bildirme ihtimallerine dair bir be-

Tablo 6: Cevap Verenlerin, Alanlara ve Şiddetin Türüne Göre Çocuğa Karşı Şiddet Vakalarının Bildirilmesinin Gerekliliği ve Bu Vakaların Bildirilmesi İhtimalini Anlayış Biçimleri N = 152

Sektörlere Göre Vakaların Bildirilmesi	Fiziksel İstismar - Ev	Fiziksel İstismar - Okul	Cinsel İstismar	Çocuğun Sömürülmesi	İhmal	Duygusal / Psikolojik İstismar
Sektör	%	%	%	%	%	%
İzleme (n= 2)						
Bildirilmesi gerekmektedir	100	50	50	100	50	50
Bildirilme ihtimali vardır	100	50	100	100	50	100
Sosyal Refah/Koruma (n= 111)						
Bildirilmesi gerekmektedir	57	62	98	100	98	97
Bildirilme ihtimali vardır	60	69	98	100	96	97
Yargı (n= 5)						
Bildirilmesi gerekmektedir	100	100	100	100	100	100
Bildirilme ihtimali vardır	100	100	100	100	100	100
Prosektör (n= 5)						
Bildirilmesi gerekmektedir	100	100	100	100	100	100
Bildirilme ihtimali vardır	100	100	100	100	100	100
Adalet (Sosyal Hizmet Uzmanı) (n= 21)						
Bildirilmesi gerekmektedir	67	86	100	100	91	100
Bildirilme ihtimali vardır	74	81	100	100	95	100
Adli Tıp (n= 8)						
Bildirilmesi gerekmektedir	63	63	100	100	100	100
Bildirilme ihtimali vardır	63	75	100	100	100	100
Tüm sektörlerin toplamı (n= 152)						
Bildirilmesi gerekmektedir	61	66	97	100	95	95
Bildirilme ihtimali vardır	64	72	98	100	93	96

lirsizlik söz konusudur. Sosyal refah uzmanlarında, anlatılan vaka senaryolarının şikâyet edilemeyeceği görüşüne oldukça az rastlanmıştır. Bu uzmanlar çocuk korumasına ilişkin konularda önemli bir role sahip olduğundan ve mesleki nitelikleri nedeniyle çocuklara karşı şiddet içeren davranışları daha kapsamlı bir şekilde anlamaları beklendiğinden dolayı, söz konusu durum önemli bir bulgudur. Çocuk koruma alanındaki uzmanlar için bile söz konusu olan bu belirsizlik nitel bulguları destekler niteliktedir. Bu bulgular, her iki durumda da genellikle kültürel bir uygulama olarak görülen ve eğitim amaçlı kullanılan fiziksel disiplinin bulunduğu aile hayatı ve okul ortamına aşırı müdahale ihtimalinin altını çizmektedir. Bulgular, büyük bir toplumsal farkındalık kampanyası düzenlenmesine ve çocuğa kötü muameleyle ilgili alanda görev yapan uzmanlara yönelik özel eğitim verilmesine duyulan ihtiyaca dikkat çekmektedir.

Tablo 7'de yer alan veriler, çocuklara karşı şiddet vakalarının bildirilmesi ihtimalinin, çeşitli şiddet türlerine maruz kalmış çocukların ihtiyaçlarını

karşılama bakımından sistemin yeterliliğinin algılanma biçimini de kısmen etkileyebileceğini göstermektedir. Örneğin, ankete katılanlar, vaka senaryolarında betimlendiği üzere sistemin, en fazla cinsel istismar, ihmal ve çocuğun sömürülmesi vakalarını yaşayan çocuklar için faydalı olacağı görüşündedirler. Katılımcılar, (evde ya da okulda) fiziksel istismara maruz kalan çocukların yaşadıkları bu vakaların bildirilmesi durumunda, sistemin bir önceki durumdaki kadar etkili olacağı kanaatinde değildirler. Ancak, “kesinlikle” ya da “belki” faydalı cevapları birleştirildiğinde, çocuk refahı konusunda yetkili mercilere yapılan yönlendirmelerin faydalı olduğu yönündeki algılayışın, açıklanan bütün senaryolar içerisinde en yüksek düzeye sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Eğitim amacı taşıyan bu kötü muamele biçimlerinin kültürel olarak kabul edildiğini öne süren nitel bulgulara dayanarak, bu durumun, ev ve okulda fiziksel istismara yönelik önemli bir bulgu olduğu savunulabilir. Bu bulguların anlaşılması için daha fazla araştırma yapılması önemlidir.

Tablo 7: Çocuk refahı konusunda yetkili mercilere yapılan yönlendirmelerin faydalı olduğu yönündeki algılayış (N = 152)

Vaka Senaryosu	Bildirmenin Algılanan Etkinliği			
	Kesinlikle %	Belki %	Belki değildir %	Kesinlikle değildir %
Fiziksel İstismar - Ev	26	34	29	10
Fiziksel İstismar - Okul	31	35	28	5
Cinsel İstismar	88	8	3	1
Çocuğun Sömürülmesi	91	9	1	0
İhmal	78	15	4	1
Duygusal/Psikolojik İstismar	68	26	4	0

3.2___Çocuklara Karşı Şiddet Vakalarının Yönlendirilmesi, Çocuklara ve/veya Ailelere Yönelik Sunulan Hizmetlerin Yeterliliği ve Yönlendirmelerin Takip Edilmesi

Çocuğa karşı bir vaka tespit edildiğinde, bildirildiğinde ve kaydedildiğinde, iyi düzenlenmiş ve kapsamlı bir müdahale sistemi devreye sokulmalıdır. Politikalar ve karar alıcılar açık ve tutarlı olursa, farklı sektörlerden (sosyal hizmetler, eğitim, adalet, sağlık, sivil toplum kuruluşları, polis) hizmet sağlayıcılar, tüm sektörlerdeki çocuğa ve ebeveynlerine ihtiyaç halinde sağlanabilecek çeşitli hizmetlerden haberdar olacak ve bu hizmetlere erişecektir. Hizmet sağlayıcıların mevcut hizmetlerden haberdar olması, gerekli hizmetlerin elverişliliği kadar önemlidir. Hizmet sağlayıcıların, aynı zamanda çocukları ve ebeveynlerini diğer sektörlerle yönlendirebilmek amacıyla bu sektörlerde mevcut olan hizmetlere güvenmesi gerekmektedir. Yönlendirmelerin takibi dâhil, her bir profesyonel hizmet sağlayıcısının görevi ve sorumlulukları herkese açık olacaktır. Her ne kadar bu her zaman sınırlı kaynakları olan bir çevrede zor olsa da, sektörlerarası ve sektörlerin içindeki dayanışma ve işbirliği önemlidir. Tüm koşullar yerine getirilirse, çocuğa karşı şiddet vakalarından etkilenen tüm çocuklar ve ebeveynleri, bu vakaların ilk olarak bir öğretmen, hemşire, polis memuru ya da bir aile ferdi tarafından belirlendiğine bakılmaksızın aynı geniş kapsamlı ve çok sektörlü yardımı talep edecektir.

Türkiye’de son zamanlarda çocuğa karşı şiddet vakalarından etkilenen çocuklar ve ebeveynleri için yeni hizmet modelleri oluşturulmasına ve denemesine rağmen, aşağıdaki çalışma bulguları mevcut hizmetlerin halen sınırlı olduğunu ve tüm çocukların ve ebeveynlerinin ihtiyaçları olan kapsamlı ve çok sektörlü desteğe erişemediklerini göstermektedir.

3.2.1___Yönlendirmeler

Çocuğa karşı şiddet vakalarını yönlendirme prosedürleri, şikayet alan kurumun ve şehirdeki mevcut hizmetlerin kurallarına ve yönetmeliklerine dayanarak değişiklik göstermektedir.

Vaka polise ihbar edilirse, çocukla bir ön görüşme yapılacak ve şiddetten şüphelenilirse dava savcılığa yönlendirilecektir. Savcı, çocuğu sağlık muayenesi için hastaneye yönlendirecektir. Eğer şehirde hastane temelli bir çocuk koruma merkezi varsa, polis çocukla ilgili kısa bir bilgi topladıktan sonra çocuğu doğrudan bu merkeze getirecektir ve sonrasında gerekirse vaka savcılığa yönlendirilecektir.

Rapor, sosyal hizmetlere verildiğinde, vaka bazı illerde yukarıdaki prosedürleri izlemesi için emniyete yönlendirilmektedir. Diğer illerde ise, ilk olarak sosyal hizmetler çocukla ilgili sosyal bir araştırma yapmaktadır ve gerektiği takdirde vakayı koruyucu bir önlem talebiyle mahkemeye yönlendirmektedir.

Sektörlerarası ve sektörlerdeki farklı yönlendirme uygulamalarında belirtildiği üzere, görüşmeye katılanların hiçbiri izlemeleri gereken özel kural ve protokollerden söz etmemiştir. Çünkü bunlar Ulusal Eylem Planı çerçevesinde olmasına rağmen, çocuklara karşı şiddet vakalarının idaresi ile ilgilidir.

Çocuklara karşı şiddet vakalarına **sistem müdahalesi** ile ilgili olarak, katılımcılar, suçluya karşı alınacak önlemleri ve mağduru koruyacak önlemleri ayrı tutmuştur. Suçluya karşı alınacak önlemler; yaptırımları, hapis cezasını, yargı denetimini ve zorunlu olarak evden uzaklaştırılmayı içermektedir. Mağdurları korumak için alınacak önlemler danışma sağlamaktan, bir bakım kurumuna yerleştirilmeye kadar değişiklik göstermektedir. Katılımcılara göre, uygulanacak önlemin türü esasen mağdu-

run ailesinin tutumuna bağlıdır. Eğer aile işbirliği içinde olursa ve sorun aileye finansal ve psikolojik destek sağlayarak üstesinden gelinebilir bir hale gelirse, çocuğun ailesinin yanında tutulması tercih edilmektedir. Eğer çocuğun güvenliği tehlikedeyse, acil bir koruma kararı verilmektedir ve çocuk bir bakım kurumuna yerleştirilmektedir. Katılımcılar, çocuğu bir bakım kurumuna yerleştirmenin son çare olarak kullanıldığını çünkü bakım evlerinin çocuğun menfaatlerini her zaman koruyamayabileceğini belirtmiştir. Açık kapı politikasından dolayı, çocuğun kurumdan ayrılmasını önlemedeki güçlük, özellikle cinsel istismara maruz kalmış çocuklar için tahsis edilmiş kurumlarda kalan çocuklar için kurumsal bakımdaki temel güvenlik risklerinden biri olarak ifade edilmiştir.

“Biz çocukları kendi ortamında (ailesinin yanında) korumanın yollarını arıyoruz.”

Dışarıdan müdahale için yönlendirme gerektiğinde, yönlendiren merci genellikle Çocuk Koruma Kanunu uyarınca mahkemeden uygun bir koruyucu önlem kararı talep etmektedir. Bir mahkeme kararı olmadan yönlendirme yalnızca aile danışma merkezlerine yapılmaktadır, fakat bu durumda, yönlendirmeyi takip etmek ya da etmemek mağdura ve ailesine kalmıştır. Katılımcılar, yönlendirme akışını standart hale getiren kural/protokol eksikliğine dikkat çekmektedir.

“Bizim standart yönlendirme prosedürlerimiz yoktur. Bu, kişisel bilgiye ve ilişkilere dayanmaktadır.”

Yazışmalar genellikle dışarıdan müdahale için tercih edilen yönlendirme şeklidir ve katılımcılar meydana gelen gecikmelerden endişe duyduklarını belirtmişlerdir.. Hizmet sağlayıcıların yönlendirme akışını telefon aramalarıyla ve diğer kurumlarda-

ki meslektaşlarıyla olan kişisel ilişkilerini kullanarak hızlandırdığı görülmektedir. İlginç bir şekilde, daha fazla bilgi ve protokol/kılavuz geliştirme için önemli bir alana işaret eden bu konu görüşülürken, katılımcılar tarafından gizlilik konusu gündeme getirilmemiştir.

Şiddet vakalarında çocuğa, ebeveynlerine ve suçlu-ya nasıl yaklaşılması ve onlarla nasıl etkileşim içinde olunması gerektiği sorulduğunda, katılımcıların takip edilecek önemli ilkeler olarak listeledikleri ilkeler şunlardır: (1) Çocukların ikincil olarak şiddete maruz kalması önlenmelidir, (2) Çocuklardan şiddet vakasını defalarca açıklamaları istenmemektedir, (3) Çocuklara görüşmeler boyunca bu alanda uzmanlaşmış bir sosyal çalışmacı, psikolog ya da başka bir uzman eşlik etmelidir, (4) Çocuğun yararına en iyi şekilde hizmet etmek ilkesi görüşmeyi yönlendirmelidir ve görüşmenin esas amacı çocuğu korumak ve onun iyileşmesine katkı sağlamaktır, bilgi toplamak değildir, (5) Çocukla fiziksel temastan kaçınılmalıdır, (6) Çocuk görüşmeden önceki ve görüşme sırasındaki süreçlerden ve prosedürlerden haberdar edilmelidir.

Katılımcıların çoğu, bu ilkelerin her türlü şiddete maruz kalmış çocuklarla yapılan görüşmeleri yönlendirmesi gerektiğini belirtmiştir. Fakat bazı katılımcılar özellikle cinsel istismarı ayrı tutmuştur ve hatta cinsel istismara uğramış çocuklarla etkileşim içindeyken daha fazla dikkat edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Ebeveynlerle yapılan görüşmelerle ilgili olarak, katılımcılar şunların altını çizmiştir: (1) Süreç tarafsız olmalıdır, suçlayıcı ya da aşağılayıcı olmamalıdır, (2) Görüşme, çocuğun iyileşme sürecini desteklemek amacıyla ebeveynlerin imkanlarının ve ihti-

yaçlarının değerlendirilmesine odaklanmalıdır, (3) Aile ilişkileri incelenmelidir ve ebeveynlerin olası zihinsel sağlık problemleri göz önünde bulundurulmalıdır.

3.2.2___Hizmetlerin Yeterliliği

Katılımcılar arasında hizmetlerin yetersiz olduğuna dair yaygın bir görüş vardır. İstismara ve şiddete maruz kalmış çocuklar için uzman rehabilitasyon merkezleri mevcut değildir. Hastanelerde çocuk ve ergen psikiyatri bölümleri, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın aile danışma merkezleri, Milli Eğitim Bakanlığı'nın araştırma merkezleri ve bazı sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanan çok az mevcut sistem vardır. Hastane temelli çocuk koruma merkezleri aynı zamanda bu alanda uzmanlaşmış hizmetler sağlamaktadır, fakat bunlar yalnızca sınırlı sayıdaki illerde mevcuttur.

"Şiddete maruz kalmış çocuklar ücretsiz sağlık hizmeti alamamaktadır, fakat randevuları genellikle aylar sonraya verilmektedir."

Her ne kadar şiddet mağduru çocuklar, sosyal hizmet kurumlarına ait özel konaklama birimlerine yerleştirilebilseler de, görüşmeye katılanlar şiddet mağduru çocukların yoğunluğu ve kısıtlı uzmanlaşmış psiko-sosyal gelişim programlarından dolayı bu çocuklarla psiko-sosyal gelişim üzerine sistematik bir şekilde çalışmanın imkânsız olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle, uzmanlar çocuklara özellikle de ciddi davranış sorunları olduğunda yardım edemeyeceklerini düşünmektedirler.

"Ciddi davranış sorunları olan çocuklar bizim en büyük sorunumuzdur. Fakat sorunlarımız profesyonel değil kurumsal sorunlardır. Bu çocukların kurumdan kaçacağından ve bundan bizim sorumlu tutulmamızdan korkuyoruz."

3.2.3___Hizmet Koordinasyonu ve Takibi

Özellikle sosyal hizmetler ve adalet arasındaki koordinasyon eksikliği, Türkiye'deki çocuk koruma sisteminin başlıca zayıf noktalarından biri olarak bilinmektedir. Katılımcılar, dışarıdan müdahale için yönlendirmeden sonra çocuğu takip etmede onlara yol gösterecek hiçbir standart prosedürün olmadığını ve çocuğun genellikle yeterli destekten yoksun kaldığını belirtmiştir.

"Diğer kurumlardaki meslektaşlarımızla çok fazla iletişimi-miz yok."

Vaka yönetimi sıradan bir uygulama değildir ve hizmetlerin koordinasyonunun ender örnekleri kurumlararası raporlama ve bir kurumdaki personelin diğer bir kurumda geçici olarak görevlendirilmesini içermektedir (örneğin, bir sosyal hizmet görevlisine çocuklarla görüşmeleri yürütmesi için çocuk polisinin ofisinde görev vermek gibi). Katılımcılar, istisnai olarak bir ilde, yoksul mahallelerdeki kadınlar ve çocuklar için ortaklaşa hizmet merkezleri kuran Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, Eğitim Müdürlüğü, Sosyal Yardım Müdürlüğü ve Dayanışma Vakfı arasında etkili bir işbirliği örneğine dikkat çekmiştir.

Yönlendirmeden sonra çocuğun ve ebeveynlerin takibi genellikle hizmet sağlayıcının kendi inisiyatifine kalmaktadır. Birçok katılımcı tarafından düzenli bir geribildirim mekanizmasının eksikliği bu bağlamda caydırıcı bir unsur olarak ifade edilmiştir. Çünkü bu durum katılımcıları müdahalesinin çocuğun hayatında fark yaratıp yaratmadığı konusunda bilgi elde etmesini engellemektedir.

Bazı katılımcılar aynı zamanda kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliğinin, tercihleri konusunda

adil davranmayan farklı kurumlar arasında denge-siz görev dağılımına yol açtığını belirtmiştir.

“Etkili bir koordinasyondan bahsedemeyiz. Bazı kurumlar ko-nuyu ciddiye almamaktadır, bazıları ise gerekli bilgiye sahip değildir. Bu nedenle, sistemin işleyişi bize bağlıdır.”

Kurumlararası koordinasyonu güçlendirmek ama-cıyla Çocuk Koruma Kanunu ile kurulan İl Koor-dinasyon Kurullarının etkinliği sorulduğunda, bazı katılımcılar bu kurulların oldukça etkin olduğunu belirtirken, diğerleri kurul üyelerinin her zaman konuyla ilgilenmemesinden ve konuyla ilgili bilgi sahibi olmamalarından dolayı bu kurulların çok da fonksiyonel olmadığını düşünmektedir.

Çocuğu / ailesini dışarıdan bir müdahaleye / des-teğe yönlendirmiş olan katılımcıların yaklaşık % 62’si, çocuğun güvenliğini ve refahını denetlemek amacıyla kendi inisiyatifleriyle takip önlemleri aldıklarını ifade etmiştir.

Sosyal refah hususu ile ilgilenen katılımcılar, di-ğer uzmanlarla karşılaştırıldığında en fazla takibi yaptıklarını raporlamışlardır. Özellikle de, sosyal refahla ilgilenen katılımcıların % 72’si yönlendir-medem sonra diğer kurumları takip ettiğini bildir-miştir. Bu katılımcılar, kurumların takip edilmesini onaylayan tüm uzmanların % 72’sini temsil etmiş-tir.

Dâhili kılavuz / protokollerin varlığı sorulduğun-da, katılımcıların % 57’si bunların var olmadığını ve hizmetlerin koordinasyonuna / dayanışmasına bağlı olarak takip edildiğini ifade etmiştir. Katılım-cıların % 72’si, yasaların / düzenlemelerin bu koor-dinasyonu / dayanışmayı gerektirdiğini belirtmek-tir. Tüm alanlarda en yüksek koordinasyon oran-larına sosyal çalışmacılarla ulaşıldığı belirtilmiştir.

3.3 Personel Eğitimi ve Süpervizyonu, İzleme ve Şikâyet Mekanizmaları

Çocuklar ve ebeveynleri çocuğa karşı şiddet vaka-larından zarar gördüklerinde savunmasız bir hale gelmektedirler, çünkü kendi refahlarını gözetmek, hak ve destek talep etmek için kendilerini koru-yamayacak ve savunamayacak kadar savunmasız olabilmektedirler. Bu nedenle, çocuk koruma ve ço-cuğa karşı şiddet vakalarına karşı müdahale siste-mine, çocukların ve ebeveynlerinin haklarına saygı duyulduğunu, ihtiyaçlarının karşılandığını ve diğer herhangi bir yeni istismardan korunduklarını ga-ranti eden güçlü denetimler ve dengelemeler dahil edilmelidir. Çocuğa karşı şiddet vakalarına müda-hale eden kuruluşların, personellerin davranışını ve performansını izleyen mekanizmalar kadar açık kı-lavuzları da olması gerekmektedir. Bu kılavuzların mevcut yasalarla ve düzenlemelerle uyumlu olması gerekmektedir ve aynı zamanda personel ve hizmet kullanıcıları için kolayca erişilebilir olmalıdır. Per-sonelin, zorlu vakaları araştırabilecekleri, etik iki-lemeleri ve çıkar çatışmalarını inceleyebilecekleri ve zorlu durumlarda danışabilecekleri düzenli ve des-tekleyici bir süpervizyona erişmeleri gerekmektedir.

Açık kılavuzlar ve izleme mekanizmaları, bir perso-nel tarafından uygulanan şiddet/istismar dâhil ku-ruluşlar içindeki suistimal vakalarını hem önlemeyi hem de belirlemeyi kolaylaştırmaktadır. Bunlar de-taylı şikâyet mekanizmaları tarafından tamamlan-malıdır ve bu vasıta ile suistimali belirleyen perso-nel, intikam alma ya da diğer olumsuz sonuçlardan korkmadan diğer personelin bu suistimalini ihbar edebilmektedir. Dâhili şikâyet mekanizmaları açık, güvenilir ve herkes için erişilebilir olmalıdır. Dâhili şikâyet mekanizmaları elverişli olmadığında, harici şikâyet mekanizmalarının uygulanabilirliği ile ta-mamlanmalıdır. Mevcut tüm mekanizmalara dair

bilgi, sadece kuruluş içindeki personelinin değil aynı zamanda hizmet kullanıcılarının da kolayca erişebileceği şekilde olmalıdır.

Çalışma bulguları, Türkiye'deki kamu hizmetinde kurulu bir dâhili izleme ve şikâyet mekanizmasının olduğunu göstermektedir. Fakat tüm hizmet sağlayıcıları için bu mekanizmayı nasıl kullanacaklarına dair anlaşılır bir kılavuz ve standart eksikliği bu mekanizmanın etkin kullanımını ve tarafsızlığını sınırlamaktadır. Diğer taraftan, yeni harici izleme ve şikâyet kurumlarının kurulması ile ilgili son zamanlarda yürürlüğe girmiş iki yasa, Türkiye'deki bağımsız izleme sisteminde varolan boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

3.3.1 ___Personel Eğitimi ve Süpervizyonu

Farklı sektörlerden görüşmeye katılanlar arasında yalnızca adli tıp uzmanları, hem lisans eğitimleri hem de hizmet öncesi eğitimleri sırasında çocuklara karşı şiddet üzerine özel eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Diğer uzmanlara, çocuğa karşı şiddet üzerine herhangi bir hizmet öncesi ya da hizmet içi eğitim sağlanmamaktadır. Bazı katılımcılar, kurumları ya da üniversiteleri tarafından düzenlenen seçmeli derslere katıldıklarını belirtmiştir, fakat bu katılımcıların hepsi bu derslerin çocuğa karşı şiddet üzerine uzmanlaşmaları için ne sistematik ne de yeterli olduğu konusunda hemfikirlerdir. Personel de kendi kaynaklarıyla gönüllü olarak eğitim almaya teşvik edilmemektedir. Çünkü bunun takdir edilmeyeceğini düşünmektedirler.

"Kurumda eğitime değer verilmiyor. Lisansüstü eğitim yapmak istiyorum fakat korkarım ki bu takdir edilmeyecek."

Katılımcılar, personel arasındaki deneyim paylaşımını, işi öğrenmenin en yaygın yöntemi olarak görmektedirler. Fakat bu, sadece yapılabilecekleri bir süper-

vizyon ya da rehberlik mekanizması aracılığıyla olmamaktadır, aynı zamanda geleneksel bir şekilde işlemektedir.

"Lisans eğitimimiz sırasında bu konu ile ilgili biraz eğitim aldık, fakat ondan sonra başka herhangi bir eğitim almadık. Bunu işimizde öğrendik. Daha çok deneyimli personel, yeni personelleri desteklemektedir."

Personelin davranış ve performans değerlendirmesini izleme ile ilgili olarak, çoğu katılımcı yaptığı işin tarafsız olarak değerlendirilmediğini düşünmektedir. Hizmetlerin etki değerlendirmesi konusundaki eksikliği, iyi çalışmaların takdir edilmesini engellemektedir. Personel performans değerlendirmesi, başlıca hizmet edilen çocuk sayısına ya da zamanında tamamlanmış rapor sayısına bağlıdır. Çocuğa karşı şiddet vakalarını belirlemede ve müdahale etmede kurumsal bir personel performans izleme mekanizması mevcut değildir. Bazı katılımcılar bir şiddet vakasına müdahale etmemenin (vakayı belirleyememe ya da etkileyememe) cezaya dayanak teşkil ettiğini belirtirken, diğerleri bunun performans değerlendirmesi üzerinde olumsuz bir etkiye bile sahip olacağını belirtmiştir.

3.3.2 ___İç ve Dış İzleme ve Şikâyet Mekanizmaları

Her ne kadar nitel sonuçlar çocuğa karşı şiddet vakaları ile ilgili kurumsal eylemleri izlemek için birçok mevcut mekanizmanın olduğunu belirtse de, ankete katılanların sadece % 29'u kurumlarının / kuruluşlarının, çocuğa karşı şiddet vakalarını belirlemede, belgelemede ve raporlamada personel davranış ve performansını izlemek için mevcut kılavuzları olduğunu belirtmiştir. % 33'ü, personelin çocukların davranışlarını izlemede mevcut kılavuzlarının olduğunu belirtmektedir. Katılımcı-

ların büyük bir çoğunluğu ise (%94) sadece meslektaşlarından birini çocuk ihmali / istismarı suçu işlerken görürlerse bildirmek zorunda olduklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, yasalar tam olarak bilinmemektedir ve bununla ilgili karışıklıklar olduğu görülmektedir. Çünkü katılımcıların % 86'sı onlara kılavuzluk eden bir yasamanın olduğunu, % 4'ü böyle bir yasamanın farkında olmadığını, % 6'sı hiçbir raporlama mekanizmasının olmadığını ve % 13'ü ise bilmediklerini belirtmektedirler. Bir personelin diğeri hakkında süpervizörüne / yöneticisine haber vermeden şikâyetle bulunabildiği mekanizma (ilgili kamu görevlisi) ile ilgili olarak, katılımcıların % 37'si bu mekanizmaların kurumlarında mevcut olduğunu, % 28'i böyle bir sistemin mevcut olmadığını belirtmiş ve % 32'si ise bu durumun mümkün olup olmadığını bilmediklerini belirtmişlerdir.

Ev tipi çocuk bakım kurumları, büyük kurumlardan özellikle de akranlar arasında yaşanan şiddet gibi şiddetlerin önlenmesi açısından daha üstündür (Aynı zamanda ev tipi bakımla ilgili bir katılımcının gündeme getirdiği bir konu vardır. Bu bakım şiddet riskini azaltırken, daha az görünür olduğu için şiddeti belirleme şansını da azaltmaktadır).

Kurumlarda şiddeti engellemek için alınan diğer önlemler şunlardır: (1) Çocukların kurum yönetimine kolayca ulaşmasını sağlama, (2) Haber vermeden teftiş etme, (3) İsimli şikâyetler için şikâyet kutusu yerleştirme, (4) Güvenlik kameraları.

"Gece geç saatte bile olsa haber vermeden kurumları ziyaret ederim. Çocuklarla oynarım, onları dinlerim. Eğer bir sorun varsa ihbar edebilirim."

Bakım merkezlerinde çalışan bazı katılımcılar, bazı personel davranış kurallarından bahsetmiştir, fakat

çoğu katılımcı kurumlarında çocuğa karşı şiddet vakalarına müdahale etmek ya da önlemek için özel hiçbir düzenlemelerinin olmadığını belirtmiştir. Sivil Toplum Kuruluşlarında bu düzenlemeler ya da protokollerin bulunması değişiklik göstermektedir. Sivil Toplum Kuruluş temsilcilerinin sadece yarısı, personellerinin davranışları için kuralları olduğunu belirtmiştir.

Bir personelin, bir çocuğa karşı şiddet uygularken diğer personele tanık olduğu durumdaki raporlama süreci sorulduğunda, katılımcıların çoğu kendilerinin doğrudan resmi bir şikâyetle bulunmadıklarını fakat bunu süpervizörlerine bildirdiklerini belirtmişlerdir. Çoğu katılımcı bir personelle ilgili resmi bir şikâyetle bulunmanın alışıl gelmiş bir durum olmadığını, eğer bu yapılırsa vakanın araştırılacağını ve gerekli yaptırımların uygulanacağını ifade etmiştir.

Ziyaret edilen tüm kurumlar dâhili ve harici teftişlere tabidir. Dâhili teftişler, ilgili kurumun Genel Müdürlüğü tarafından atanan müfettişler tarafından yapılmaktadır. Harici teftişler ise çoğunlukla il ve ilçe düzeyindeki İnsan Hakları Komisyonu üyeleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu komisyonlardan, kurumlara düzenli teftiş ziyaretlerinde bulunması ve insan haklarının ihlali vakalarıyla ilgili onlara yapılan şikâyetleri gözden geçirmeleri beklenmektedir. Bu komisyonlardan temsilcilerle yapılan görüşmeler, bu araştırmanın kapsadığı illerde şimdye kadar çocuğa karşı şiddet vakalarıyla ilgili hiçbir şikâyetle bulunulmadığını açığa çıkarmıştır. Bu bağlamda, 2011 İnsan Hakları Başkanlığı Yıllık Raporu, 2011 yılında ülke çapında İnsan Hakları Komisyonlarına çocuk hakları ile ilgili sadece 13 şikâyetin yapıldığını göstermektedir. Bu çocuğa karşı şiddete özgü değildir, çocuk haklarıyla ilgili tüm şikâyetleri kapsamaktadır. Bu da, bu

komisyonların çocuğa karşı şiddeti izlemelerindeki etkisizliğinin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir ve iki olası nedenden bahsedilmektedir: (1) Bu komisyonlar vali yardımcıları tarafından yönetilmektedir ve bu da mekanizmanın tarafsızlığında güven eksikliğine yol açmaktadır, (2) Komisyonların hiçbir yaptırım yetkisi yoktur, bu yüzden onların müdahalesi genellikle dava açan kişiler için yeterli değildir.

“Komisyonlara yapılan az sayıdaki şikayetin arkasındaki ana neden insanların onların etkinliği ile ilgili umutsuzluğudur. Herkes komisyonlardan benzer yanıtları almaktadır.”

Aşağıda bulunan **Tablo 8**, personel tarafından işlenen çocuklara karşı şiddetle ilgili hem dâhili (kuruluşlar içindeki) hem harici (hükümet, denetçi, vb.) şikâyet mekanizmalarından algılanan etkinliği göstermektedir. Her ne kadar birkaç katılımcı

özellikle harici mekanizmalar gibi mevcut şikâyet mekanizmalarının olup olmadığından emin olmasa da, dâhili mekanizmaların var olduğunu belirten katılımcıların üçte ikisi bu mekanizmaların etkili olduğunu düşünmüştür (66 %). Harici mekanizmalardan anlaşılan etkinlik, harici mekanizmaların etkisiz olduğunu belirten % 75 oranındaki katılımcı ile kısmen daha yüksektir. Bu bulguları anlamak için daha fazla çalışma yapılması önerilmektedir.

Tablo 8: Şikâyet Mekanizmalarının Mevcudiyeti ve Algılanan Etkililiği, N=152

Şikâyet mekanizmasının mevcudiyeti ve etkililiği	Evet		Hayır Bilinmiyor	
	#	%	#	%
İç Şikâyet Mekanizmaları				
İç Şikâyet Mekanizmasının Mevcudiyeti ^a	113	74	39	26
Etkili ^b	75	66		
Dış Şikâyet Mekanizmaları				
Dış Şikâyet Mekanizmasının Mevcudiyeti ^a	55	36	97	64
Etkili ^c	41	75		

a Toplam örneğin bir kısmı olarak hesaplanan yüzdeler, N=152

b Evet-iç şikâyet mekanizması mevcut yönündeki tüm yanıtların bir kısmı olarak hesaplanan yüzdeler, N=113,

c Evet-her ülkede dış şikâyet mekanizması mevcut yönündeki yanıtların bir kısmı olarak hesaplanan yüzdeler, N=55

3.4___Politika Değişiklikleri, Umut Vaat Eden Uygulamalar ve Reform Alanları

3.4.1___Politika Değişiklikleri ve Umut Vaat Eden Uygulamalar

Katılımcılar iki yeni mevzuatın çocuk koruma sistemi alanında önemli politika değişiklikleri getirdiğini belirtmiştir. 2005 yılında çıkarılan Çocuk Koruma Kanunu daha fazla şiddet vakasının bildirilmesi ve bu konuda harekete geçilmesine yol açmıştır. Diğer taraftan, oldukça yakın bir tarihte, 2012 yılında çıkarılan Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun şiddet vakaları konusunda çocuk koruma sistemi kapsamında gerçekleştirilen müdahaleleri hızlandırmıştır.

“Çocuk Koruma Kanunu ile birlikte, sosyal hizmetler çocuk koruma sisteminde daha büyük rol oynamaya başlamıştır. Fakat bu durum iş yükümüzü arttırmış ve tüm vakalara etkili bir şekilde müdahale etmede zorluk yaşamamıza neden olmuştur.”

Çoğu katılımcı sistemde meydana gelen çeşitli değişiklikler olduğu fikrini savunmuş fakat bu değişikliklerin uygulamaya nasıl konulacağı konusunda rehberlik hizmeti sunulmamasından şikâyetçi olmuştur.

“Ailenin korunması konusunda yeni bir kanun olduğundan haberdarız fakat yerel düzeyde hizmet sağlayıcılara başka hiçbir bilgi sağlanmamıştır. Birisi bir eğitime katılsa dahi burada edinilen bilgilerin kurumdaki diğer kişilerle paylaşılması yönünde herhangi bir uygulama mevcut değildir.”

Hemen hemen tüm katılımcılar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kurulmasının bu alanda gerçekleştirilen en büyük politika değişikliği olduğunu belirtmiştir. Eskisine oranla daha büyük bir bütçeye ve diğer kurumlarla imzalanan gittikçe artan sayıda protokola sahip olan Bakanlık sisteme olumlu

değişiklikler getirecek umut vaat eden uygulamaları teşkil etmektedir.

Bununla birlikte hemen hemen tüm katılımcılar ne çocuğa karşı şiddeti engellemek üzere yapılmış politika değişiklikleri ne de kamu farkındalığını artırma çabalarının yeterli olmadığı görüşünü de paylaşmıştır.

“Çocuğa karşı şiddet konusunda kamu farkındalığını artırma çabaları yeterli değildir. Bu konunun günlük gündeme dâhil edilmesi gereklidir. Basında vakaları görüyoruz fakat sonra unutuyoruz.”

Katılımcılara iyi uygulama örnekleri sorulduğunda, devam eden çeşitli pilot uygulamalardan bahsetmişlerdir. Bunlar; (1) Devlet ve üniversite hastanelerinde çocuk koruma merkezleri kurulması, (2) Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) uyarınca uygulanan danışmanlık tedbirleri, (3) Çeşitli kurumlar tarafından sosyal medyanın kamu farkındalığı oluşturma bir yolu olarak kullanılması, (4) Aile içi şiddet vakalarıyla ilgilenmek üzere özel savcılarının görevlendirilmesi (pilot uygulama bir ilde devam etmektedir), (5) Hükümet ile halk arasındaki ilişkilerinin güçlendirilmesini amaçlayan yeni kurulmuş Başbakanlık İletişim Merkezi, (6) Kamu misafirhanelerinin kadın ve çocuk şiddet mağdurları için acil yerleştirme merkezleri olarak tahsis edilmesi (bir ilde), (7) Ülke çapında uzmanlaşmış çocuk polisi ve çocuk savcısı büroları, (8) İkincil mağduriyeti önlemek üzere çocuk mağdurlarla gerçekleştirilen görüşmelerin görsel-işitsel olarak kayıt altına alınması, (9) Korunmaya ihtiyaç duyan çocukların evde bakımındır.

3.4.2 Reform Alanları

"Reformdan bahsedebilmemiz için bunun acil bir sorun için bulunmuş geçici bir çözüm değil, planlanmış ve sürdürülebilir olması gerekmektedir."

Farklı alanlardan gelen tüm katılımcıların değindiği **başlıca üç reform türü** vardır: (1) çocukların hakları ve kendilerini nasıl koruyacakları konusunda eğitilmesi, (2) ebeveynlerin, çocuğa karşı şiddetin olumsuz etkisi ve alternatif (şiddet içermeyen) çocuk yetiştirme yöntemleri konusunda eğitilmesi, (3) çocuklarla çalışan yetkililerin gerek hizmet öncesi gerekse hizmet içi düzenli eğitimlerle çocuğa karşı şiddet (nedenleri, etkisi ve müdahale) konuları üzerinde eğitilmesi.

Katılımcıların belirttiği **diğer reform alanları** şunları kapsamaktadır (tematik olarak gruplandırılmıştır):

- **Önleme ve farkındalık artırma konusunda:**
  - Aile danışmanlık merkezleri ve toplum merkezleri mahalle düzeyinde yapılandırılmalı ve mahalledeki tüm ailelere erişebilmeli ve onları izleyebilmelidir;
  - Sosyal yardım hizmetleri güçlendirilmelidir;
  - Kaliteli birincil bakım hizmetleri herkes için erişilebilir olmalıdır;
  - Okul ve hastane sosyal hizmetleri yaygın uygulamalar olmalıdır;
  - Tüm çocuklar park, spor faaliyetleri vs. gibi boş zamanlarını değerlendirebilecekleri güvenli ortamlara erişim sağlayabilmelidir;
  - Ulusal ve yerel düzeyde toplum farkındalığını artırma kampanyaları yürütülmelidir.

- **Tanılama ve yönlendirme konusunda:**
  - Çocuğa karşı şiddet için özel bir yardım hattı kurulmalıdır;
  - Çocuğa karşı şiddet vakalarının bildirilmesi için tek bir devlet kurumu görevlendirilmelidir;
  - Mahkemelerde çocuğa karşı şiddet vakaları üzerinde çalışacak özel bölümler olmalıdır;
  - Başvuru merkezleri kurulmalıdır;
  - Çocuğa karşı şiddet mağdurları için alternatif türlerde rehabilitasyon hizmetleri sağlanmalı ve tüm mağdurların erişimine imkân tanıyan rehabilitasyon merkezleri kurulmalıdır;
  - Kurumlarda çocuklarla birlikte psiko-sosyal programlar geliştirilmeli ve uygulanmalıdır;
  - Hastane temelli çocuk koruma merkezlerinin sayısı arttırılmalıdır;
  - Çocuk Koruma Kanunu uyarınca mahkemelelerin öngördüğü koruyucu tedbirlerin uygulanmasını izlemek üzere bir izleme sistemi kurulmalıdır.
  - Çocuğa karşı şiddet vakalarının yönetimi için kılavuzlar olmalı ve bu kılavuzlar uygulanabilirliğin sağlanması amacıyla hizmet sağlayıcılar ile birlikte geliştirilmelidir.
- **Hizmetin koordinasyonu konusunda:**
  - Sosyal hizmetler kurumlararası koordinasyonun sağlanmasında öncü rolü oynamalıdır;
  - Sosyal hizmetler yeniden yapılandırılmalı ve Bakanlık bünyesinde Çocuk Koruma Kanunu'nun uygulanmasını izlemek üzere özel bir birim kurulmalıdır;
  - Çocuğa karşı şiddet vakaları için standart bir kayıt ve izleme sistemi oluşturulmalıdır;

- Hizmet sağlayıcılar ve kurumlar arasında bir geribildirim mekanizması oluşturulmalıdır.
- **Personel politikaları konusunda:**
  - Tüm vakalar için bireyselleştirilmiş müdahaleye imkân tanımak amacıyla personele idare edilebilir düzeyde bir iş yükü verilmelidir (bir profesyonelin belirli bir sürede ilgilenebileceği çocuk sayısı konusunda bir standart getirilmelidir);
  - İş tanımları net olmalı ve performans değerlendirmesi tarafsız kriterlere dayalı olmalıdır;
  - Yeni personel için stajyerlik ve danışmanlık sistemleri oluşturulmalıdır.
- **İzleme ve ulusal politikalar konusunda:**
  - Yürütme organından bağımsız, kendi bütçesine ve yaptırım uygulama yetkisine sahip bir izleme mekanizması kurulmalıdır;
  - Çocuklarla ilgili sorunlar için ayrı bir bakanlık kurulmalı ve çocuğa karşı şiddetle mücadele için ulusal bir eylem planı geliştirilmelidir;
  - STK'lar çocuğa karşı şiddete müdahale sürecine daha fazla dâhil olmalı ve bu konuda daha fazla sorumluluk üstlenmelidir.

Son olarak, katılımcılar reformun önündeki başlıca engeller olarak şunları belirtmiştir: (1) çocuk yetiştirirken şiddete başvurma konusunda yüksek düzeyde sosyal kabul, (2) değişimi desteklemek için gerekli mevzuat değişiklikleri ve bütçe tahsisleri olmaması, (3) çocuk koruma sektörleri içerisinde sınırlı insan kaynakları (örneğin ülke çapında sosyal çalışmacı ve çocuk psikiyatristleri gibi uzman mesleklere sınırlı erişim).

SONUÇLAR

Çocuk koruma sisteminin gelişmesi için korumayla ilgili risklerin önlenmesi ve bunlara müdahale edilmesini desteklemek amacıyla, başta sosyal refah, eğitim, sağlık, güvenlik ve adalet olmak üzere tüm toplumsal sektörlerde bir dizi yasa, politika, yönetmelik ve hizmet gereklidir. Bu sistemler sosyal korumanın bir parçasıdır ve hatta korumanın ötesine geçmektedir. Bu çalışmanın amacı, sistem ve hizmet sağlayıcıların mevcut AB - UNICEF projesinin dört faydalanıcı ülkesinden biri olan Türkiye’de çocuğa karşı şiddeti tanılama, bildirme ve bu konuda müdahalede bulunma sürecinde başarısız oldukları noktaları daha iyi anlamaktır. Bu çalışma, kamu hizmetleri sistemi ve izleme ve şikâyet sistemlerinin nasıl geliştirilebileceği ve sistemin bu boyutunu güçlendirebilecek çocuk koruma sistemleri kurmak üzere devam eden çabaların sağladığı fırsatların neler olduğu konusunda net tavsiyelerde bulunmayı amaçlamıştır.

Çocuğa karşı şiddetin yüksek düzeyde kabul görmesi çocuk koruma sisteminin işleyişini etkilemektedir: Çalışmaya katılan hemen hemen tüm katılımcılar, çocuğa karşı şiddeti kapsamlı bir şekilde tanımlamış fakat halkın bu kapsamlı şiddet tanımını kabul etmeye henüz hazır olmadığını vurgulamıştır. Diğer nedenler ise yoksulluk, çok fazla çocuğun olduğu kalabalık aileler, babalık konusunda az düzeyde bilgi ve beceri, kadın ve çocukların düşük bir toplumsal değere sahip olması ve aile içerisinde psikolojik destek olmamasını kapsamıştır. Bulgular aynı zamanda fiziksel ve duygusal şiddetin çocuklar için bir derece disiplin şekli olarak benimsendiği, şiddetin geleneksel aile yapısının bir parçası olduğu ve şiddetin her yerde olması ve sistemin bunu durdurma konusunda çaresiz kalmasının öğrenilmiş çaresizliğe neden olduğu gerçeğini de ortaya koymuştur.

Resmi olmayan bir sisteme karşı, net hesap verebilirlik zincirlerinin olduğu resmiyet kazandırılmış bir sistem: Uygulayıcılar genellikle oldukça resmi bir sistem olmadığı durumlarda yapılan ve münferit ilişkilere bağlı sektörler arası işbirliği için gayri resmi temaslar ve bilgi paylaşımına güvenmektedir. Bu durum, vakaların sisteme sahip olmak yerine sistemden akıp gitmesi ve uygun bir hesap verebilirlik zincirinin sektörlerdeki aktörleri etkilemesini açıklamaktadır. Bu, vaka sonuçlarının sistem dâhilinde standart hale getirilmiş iyi uygulamadan ziyade sürece katılan bireylere bağlı olduğu anlamına gelmektedir. Sektörler arasındaki bağlantıların resmileştirilmesinin ne kadar önemli olduğuna bir örnek de, bu bulgularda belirtildiği üzere adli ve sosyal hizmetler arasında var olan koordinasyon eksikliğidir. (Kısıtlı fırsatlar ve maruziyet nedeniyle) bireylerin sektörler arasında resmi olmayan ilişkiler kurması zor olduğu için, iyi uygulamaları kolaylaştırmak üzere daha resmi protokollere ihtiyaç duyulacaktır.

Berberinde uygulanması için doğru bir rehberlik de geliştirildiği takdirde yeni mevzuat sistemi iyileştirme potansiyeline sahiptir: Sistem düzeyinde, yeni iki mevzuat çocuk koruma sistemine önemli politika değişiklikleri getirmiştir. 2005 yılında çıkarılan Çocuk Koruma Kanunu daha fazla şiddet vakasının bildirilmesi ve bu konuda harekete geçilmesine yol açarken, 2012 yılında çıkarılan Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun şiddet vakaları konusunda gerçekleştirilen müdahaleleri hızlandırmıştır. Bunlara ek olarak, eskisine oranla daha büyük bir bütçeye sahip ve diğer kurumlarla imzalanan gittikçe artan sayıda protokole sahip olan Bakanlık sisteme olumlu değişiklikler getirecek umut vaat eden bir uygulamayı teşkil etmektedir. Fakat tüm yeni kurumlar ve politikalar için de geçerli olduğu gibi bunun başarılı bir

şekilde uygulanması için net bir rehberliğe ihtiyaç duyulmaktadır.

Sistem ve hizmet sağlayıcıların mesleki gelişime dayalı olarak performanslarını geliştirebilmeleri için az sayıda fırsat: Müdahale açısından bakıldığında, hizmet sağlayıcılar için yeterli, sistematik ve kapsamlı eğitimler olmaması ve kısıtlı süpervizyon ve performans değerlendirme sistemleri bir boşluk olarak ortaya çıkmıştır. Bu boşluk, personel politikasının tarafsızlığı ve etkililiğini azaltmakta, personelin motivasyonunu olumsuz etkilemekte ve Türkiye'deki çocuk koruma sisteminde bilgiye dayalı performans artırımı için bir engel teşkil eden standart hale getirilmemiş uygulamalara sebebiyet vermektedir.

Bir diğer büyük ölçekli boşluk da, şiddetten etkilenen çocuk ve ailelere sunulacak uygun ve / veya mevcut hizmetler olmamasıdır. Şu anda mevcut az sayıda hizmet, hastanelerin çocuk ve ergen psikiyatrisi birimleri, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın aile danışmanlık merkezleri, Milli Eğitim Bakanlığı'nın rehberlik ve araştırma merkezleri ve bazı STK'lar tarafından sağlanmaktadır. yalnızca sınırlı sayıda ilde mevcut olmasına rağmen, hastane temelli çocuk koruma merkezleri tespit edilen en çok umut vaat eden uygulamalardan biridir.

Türkiye'deki mevcut çocuk koruma sisteminin güçlü yönleri ve zorlukları aşağıda daha ayrıntılı ele alınmıştır:

4.1 _____ Mevcut Çocuk Koruma Sisteminin Güçlü Yönleri

Türkiye'deki mevcut çocuk koruma sistemi, iyileştirme için tavsiyeler geliştirilirken ve uygulanırken

göz önünde bulundurulması gereken çeşitli güçlü yönlere sahiptir. Bunlar aşağıdakileri kapsamaktadır:

- Hizmet sağlayıcılar arasında, çocuğa karşı şiddetin yalnızca fiziksel ve cinsel şiddeti değil aynı zamanda duygusal istismar ve ihmali de kapsayacak şekilde geniş kapsamlı olarak tanımlanması gerektiği konusunda genel bir görüş birliği vardır.
- Çocuğa karşı şiddet vakalarına müdahalede bulunmak için oldukça yeni ve kapsamlı bir yasal temel mevcuttur. Çocuk Koruma Kanunu (2005) hizmet sağlayıcılar arasında yeni bir yaklaşımın önünü açmış ve bildirilen vakaların sayısını arttırmıştır. Türk Ceza Kanunu (2004) şahit olunan her türlü çocuğa karşı şiddet vakasının bildirilmesini zorunlu kılmış ve yeni çıkarılan Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (2012) uygulayıcıların takdir yetkisini arttırmıştır.
- 2011 yılında kurulan yeni Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, çocuğa karşı şiddet vakalarının önlenmesi ve bunlara daha iyi müdahalede bulunulması amacıyla yeni, etkili ve sürdürülebilir politikaların hayata geçirilmesi fırsatını sunmaktadır.
- Görüşmeler sırasında personel politikaları ile ilgili belirtilen çok sayıda soruna rağmen, farklı illerde ve sektörlerde çalışan ve sistemin zayıf yönlerini düzeltmek için yaratıcı yollar bulmak konusunda yeterli motivasyona sahip bir grup profesyonel olduğu gözlemlenmiştir. Bu uygulamalar izlendiği, değerlendirildiği ve takdir edildiği sürece sistemde önemli iyileştirmeleri de beraberinde getirebilir.

- Hastane temelli çocuk koruma merkezleri yeni bir hizmet sunma yöntemi oluşturmaktadır ve bu durum uzman görüşme, değerlendirme ve bildirim hizmetleri ile çocukların ikincil mağduriyetinin önlenmesine önemli ölçüde yardımcı olmaktadır.

4.2 _____Mevcut Sistem İçerisindeki Güçlükler

Bu çalışma, aşağıda yer alanları çocuk koruma sistemi içerisinde üç ana araştırma alanına ilişkin başlıca zorluklar olarak belirlemiştir:

Çocuğa Karşı Şiddet Vakalarının Tanılanması, Bildirilmesi ve Kayıt Altına Alınması

- **Sosyal kabul:** Çocuğa karşı şiddetin toplumsal açıdan kabul görmesi, sorunu daha az görünür hale getirmesi ve sorunla başa çıkılmasını zorlaştırması nedeniyle her tür potansiyel reform çabasının önünde büyük bir engeldir.
- **Belirsiz iş tanımları:** Hizmet sağlayıcılar sorumluluklarını tanımlarken ve çocuğa karşı şiddet vakalarına müdahalede bulunurken farklı ve dolayısıyla öznel kriterler kullanmaktadır. Bu durum çocuğa karşı şiddet mağdurları için standart hizmetler bulunmamasına neden olmakta ve personelin performansının değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır.
- **Profesyoneller için kılavuz olmaması:** Sosyal hizmetler ve adli sektörde çalışan profesyonellerin yanı sıra öğretmen ve doktorlar gibi birincil bakım hizmeti sağlayıcıları da dâhil olmak üzere, çocuklarla çalışan profesyonellerin çocuğa karşı şiddet vakalarının tanılanması ve bildirilmesinde izlemeleri gereken herhangi bir kılavuz bulunmamaktadır. Bu durum sektörler ve

illerde standart hale getirilmemiş uygulamalar olmasına neden olmaktadır.

- **Karmaşık bildirim mekanizması:** Çocuğa karşı şiddet vakaları ile ilgili olarak (polis ve sosyal hizmetler de dâhil olmak üzere) birden fazla devlet kurumuna bildirimde bulunulabiliyor olması, bu kurumlarla ilgili kamu farkındalığı olmaması ve bildirimden vakanın nasıl ele alınacağı konusundaki kaygılar bildirilen vakaların sayısının düşük bir yüzdeye sahip olmasına neden olmaktadır.
- **Etkili bir kayıt sistemi olmaması:** Farklı kurumlar farklı kayıt sistemlerine sahiptir ve bu durum kurumlararası karşılaştırmalar ve çocuğun hizmet sağlayıcılar arasında takibini engellemektedir. Bu sistemler, ulusal politikalar ve programlara bilgi sağlamak üzere çocuğa karşı şiddet konusunda verileri paylaşmak için de yardımcı değildir.
- **Düzensiz bilgi paylaşımı:** Kuruluşlar arasında bilgi paylaşmak için mevcut tek kriter belirsiz bir gizlilik ilkesidir ve bu ilke kurumlararası bilgi paylaşımı uygulamalarının çocukların en fazla yarar göreceği şekilde uyumlaştırılmasını sağlamamaktadır.

Vakaların Yönlendirilmesi, Hizmetlerin Yeterliliği ve Takip

- **Profesyoneller için kılavuz olmaması:** Tanılama ve bildirim süreçlerinde de olduğu gibi, profesyoneller için çocuğa karşı şiddet vakalarının yönlendirilmesi ve takibi konusunda bir kılavuz bulunmamaktadır.
- **Az sayıda hizmet:** Çocuğa karşı şiddet mağdurları için rehabilitasyon hizmetleri ve yeterli altyapıya sahip konaklamalı bakım tesisleri

olmaması sistemin en büyük zayıf yönlerinden biri olarak kabul edilebilir. Bunun aynı zamanda çocuğa karşı şiddet vakalarının bildirilmesi üzerinde de olumsuz bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

- **Yetersiz hizmet koordinasyonu:** Ulusal ve yerel düzeyde planlama, karar alma, uygulama ve izleme alanında çok disiplinli ve kurumlararası koordinasyonun sağlanması için etkili bir mekanizma bulunmamaktadır.

Personel Eğitimi ve Süpervizyonu, İzleme ve Şikâyet Mekanizmaları

- **Personelin uzmanlığa sahip olmaması:** Lisans eğitimi müfredatında çocuğa karşı şiddet alanında ders olmaması ve çocuklarla çalışan profesyoneller için kurumsallaştırılmış, sistematik ve düzenli hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimler bulunmaması personelin uzmanlaşmasının önünde başlıca engeldir. Düzenli hizmet içi eğitimler, eğitim materyalleri ve kılavuzların yokluğu da mevzuat ve politika değişikliklerinin etkili bir şekilde uygulamasını engellemektedir.
- **Sonuca dayalı performans izleme ve değerlendirme sistemi olmaması:** Mevcut performans izleme ve değerlendirme sisteminin,

çocuğa karşı şiddet vakalarının tanınması, bildirilmesi ve bunlara müdahale edilmesinde personelin sonuca dayalı performansını göz önünde bulundurmadığı görülmektedir. Sosyal hizmetlerde bir kariyer planlama süreci olmaması da personelin motivasyonu üzerinde ek bir olumsuz etkiye sahiptir.

- **Etkisiz iç ve dış izleme mekanizmaları:** Sektörlerde düzenli iç denetimler yürütülmektedir fakat bu denetimler sonuca dayalı olmaktan ziyade sürece dayalıdır. Bu nedenle, kurumlar performanslarının, güçlü yönleri ve zayıf yönlerinin bir öz değerlendirmesine sahip değildir. Bağımsız bir dış izleme mekanizması olmaması ve özellikle de konaklamalı bakım kurumları için izleme standartları ve kriterlerinin eksikliği sistemin başlıca zayıf yönleri arasındadır.
- **Stratejik planlama olmaksızın yapılan reaktif politika değişiklikleri:** Sistemdeki politika değişiklikleri genellikle mevcut bir soruna bir müdahale olarak gerçekleştirilmektedir. Kanıta dayalı proaktif reformlar ve (yeterli bütçe tahsisleri ve etkili bir izleme sistemi ile birlikte) gerçekçi eylem planları olmaması sistemin başlıca zayıf yönlerinden biridir.

TAVSİYELER

(1) **Çocuğa karşı şiddet alanında bir kamuoyu algı analizi gerçekleştirilmesi:** Çocuğa karşı şiddetin toplumsal açıdan kabul görmesinin reformun önünde büyük bir engel olarak görülmesi nedeniyle, çocuğa karşı şiddet vakalarının önlenmesi ve bunlara müdahale edilmesi için tüm reform çabalarına bilgi sağlamak üzere yerel, bölgesel ve ulusal kamuoyu algılarının bir analizinin gerçekleştirilmesi tavsiye edilmektedir.

(2) **Halkın çocuğa karşı şiddet alanındaki farkındalığının artırılması:** Şiddetin çocuklar üzerindeki etkileri üzerine ulusal ve yerel kamu farkındalığı kampanyaları yürütülmesi, bu konu üzerindeki kamu farkındalığını arttıracak ve çocuğa karşı şiddeti destekleyen toplumsal tutumları değiştirecektir.

(3) **Çocuğa karşı şiddetin ilköğretim müfredatına dâhil edilmesi:** Çocuklar erken yaştan itibaren şiddete maruz kalmaktadır. Onlara haklarının, şiddete dayalı olmayan iletişimin, kendilerini nasıl koruyabileceklerinin ve şiddete maruz kaldıklarında veya tanıklık ettiklerinde yardım için nereye başvurabileceklerinin öğretilmesi şiddet alanındaki kısır döngüyü kıracaktır.

(4) **Kapsamlı ve stratejik bir eylem planı geliştirilmesi:** Ülke genelinde çocuğa karşı şiddetin önlenmesi ve daha iyi müdahalede bulunulması için kapsamlı fakat aynı zamanda gerçekçi bir stratejik eylem planı geliştirilmelidir. Bu plan geçmişte edinilen benzer tecrübelerden çıkarılan dersleri göz önünde bulundurmalı ve kişisel yaptırım mekanizması kurulması için hükümleri kapsamalıdır.

(5) **Önemeye odaklanan bir çocuk koruma sistemi kurulması:** Mevcut çocuk koruma sistemi yeniden yapılandırılmalı ve vakaları önlemeye odaklanan bir sisteme dönüştürülmelidir. Tüm birincil

bakım hizmeti sağlayıcılarının risklerin erken tanınması ve şiddet belirtileri konusunda uzmanlaşmış olması gereklidir.

(6) **Hizmet sağlayıcıların bilgi ve becerilerinin güçlendirilmesi:** Çocuklarla birlikte çalışan tüm profesyonellerin lisans eğitimi ve hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerine, çocuğa karşı şiddet üzerine dersler dâhil edilmelidir. Hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimler kurumsallaştırılmalı ve günlük olarak çocuklarla bir araya gelen tüm uygulayıcılar için stajyerlik ve danışmanlık mekanizmaları oluşturulmalıdır. Çocuklarla birlikte çalışan profesyonellere, çocuğa karşı şiddet vakalarını yönetirken izlemeleri gereken net iş tanımları ve kılavuzlar sağlanmalıdır. Uygulayıcıların performans değerlendirmeleri tarafsız kriterlere dayalı olmalı ve kariyer planlamasına imkân tanınmalıdır.

(7) **Kurumlararası koordinasyonun geliştirilmesi:** Vaka yönetim sistemleri oluşturmak, adalet sistemi içerisinde sosyal hizmet şubeleri kurmak ve il koordinasyon kurullarını güçlendirmek suretiyle, kurumlar arasındaki koordinasyon ve işbirliği geliştirilmelidir.

(8) **Çocuğa karşı şiddet ile ilgili şikâyetleri alması için kolay erişilebilir bir kurumun görevlendirilmesi:** Çocuğa karşı şiddet vakaları ile ilgili şikâyetleri alması için (yardım hatları, e-posta vs. aracılığıyla herkes için kolay erişilebilir) bir kurumun görevlendirilmesi hesap verebilirlik hattını açıklığa kavuşturacak ve profesyoneller ve çocuklar da dâhil olmak üzere diğer bireyler için bildirim sürecini kolaylaştıracaktır.

(9) **Verilerin kaydedilmesi ve bilgi paylaşımı için etkili bir mekanizma oluşturulması:** Sektörler arası karşılaştırmalar, çocuğun farklı kurumlarda takibi ve kamu politikaları ve programlarına bil-

gi sağlamak üzere yerel, bölgesel ve ulusal veriler toplanmasına imkân tanımak amacıyla etkili bir veri kayıt mekanizması oluşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Kurumlar arasında bilgi paylaşımı için standartların ve kriterlerin belirlenmesi de çocukların en fazla yararı sağlaması açısından büyük öneme sahiptir.

(10) Hizmetin mevcudiyetinin geliştirilmesi: Çocuk mağdurlar için rehabilitasyon ve konaklamalı bakım hizmetleri ve çocuklar ve aileler için danışmanlık hizmetleri etkili psikososyal programlar, yeterli bütçe ve insan kaynakları ile geliştirilmelidir. Bu hizmetler, kanıta dayalı düzenli izleme ve değerlendirmeye tabi olmalıdır.

(11) Bağımsız ve etkili bir izleme mekanizması oluşturulması: Yeni Kamu Denetçiliği Kanunu ile kurulması öngörülen bağımsız izleme mekanizması, çocuk haklarının korunması ve desteklenmesini ülke çapında sağlamak üzere hayata geçirilmelidir.

Bu araştırmanın gösterdiği üzere, Türkiye’de çocuğa karşı şiddet alanında sistemin gerçekleştirdiği müdahale gittikçe gelişen yasal çerçeve ve kurum-

sal destek, hizmet sağlayıcıların gelecekte izlenecek yol için umut vaat eden ve gittikçe artan tecrübesi ile gelişmektedir. Çocuğa karşı şiddete müdahale sisteminin kapasitesinin yüksek kalitede eğitimler, deneyimli ve düzenli süpervizyon, artan insan kaynakları ve sürdürülebilir finansman da dâhil olmak üzere stratejik kaynaklarla tüm seviyelerde artırılması ve desteklenmesi gereklidir. Şu anda sistemde gerçekleşme aşamasında olan umut vaat eden gelişmeler zayıflatmadığı sürece, belirli şiddet türlerinin genel ve kurumsal kabulü için güçlü bir şekilde müdahale edilmelidir. Toplumsal tutumlar ve organizasyonel uygulamalar değişmeye başladıkça, çocuğa karşı şiddete müdahale sistemi de gelişebilecek ve şiddet vakalarına mümkün olan en iyi müdahalede bulunma kapasitesini sağlamak suretiyle daha çok tecrübe kazanacaktır.

Ek A_Yöneticiler için Görüşme Kılavuzu

Araştırmacı için not:

- Görüşmenin amacını açıklayınız:

0 Amacımız her bir ülke şartlarında çocuğa yönelik şiddetin nasıl tanımlandığını, belgelendirildiğini ve rapor edildiğini daha iyi kavramaktır. Elde edilen veriler devlet politika ve programlarını yönlendirmeye yarayacaktır.

- Ankette yer alan soruların "özel durumlara" ilişkin herhangi bir bilgi verilmesini gerektirmediğini bu soruların yalnızca, çocuğa yönelik şiddet vakalarını tespit ve ihbar etmede yetkililer ve hizmet sunuculara yardımcı olacak farklı mekanizmalar ve kayıtlı vakalar konusunda genel bir bilgi akışı sağlamaya yönelik olduğunu belirtiniz.

Giriş Notu: Bugün burada bulunduğunuz için teşekkür ederiz. Bizler bünyesinde çalıştığınız şube/kurum ve/veya topluluklarda, çocuğa yönelik şiddetin nasıl ele alındığını daha iyi anlamak için çalışıyoruz.

Önce demografik veriler ile başlayalım.

1 Cinsiyetiniz 1 Erkek 2 Kadın

2 Hangi sektörde çalışıyorsunuz?

1 Eğitim

2 Sağlık

3 Sosyal hizmetler / koruma

4 İşçileri / kolluk

5 Adliye (hâkim)

6 Adliye (C. savcısı)

7 STK

3 Kurumunuzun niteliği nedir?

1 Kamu

2 Özel

4 Kurumunuzun hizmet verdiği alan nedir?

1 Kentsel

2 Kırsal

3 Kentsel ve kırsal

5 Alanınızda / sektörünüzde kaç yıldır çalışıyorsunuz?

- 1 1 yıldan az
2 1-2 yıl
3 3-5 yıl
4 6-10 yıl
5 10 yıldan fazla

6 Lütfen kurumunuzdaki pozisyonunuzu belirtiniz:

- 1 Kamu görevlisi (karar alıcı)
2 Kurum Müdürü / Denetleyici / Uygulayıcı (hizmet sağlayıcı)

7 En son bitirdiğiniz okul hangisidir?

- 1 Temel eğitim
2 Ortaöğretim
3 Meslek Okulu
4 Lisans (5 yıla kadar)
5 Yüksek lisans veya doktora

8 Aşağıdaki alanlardan herhangi birinde özel bir eğitim aldınız mı? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz):

- 1 Çocuğa karşı şiddet
2 Cinsel istismar
3 Fiziksel istismar
4 İhmal
5 Aile içi şiddet
6 Duygusal kötü muamele
7 Kriz girişimi
8 Risk değerlendirmesi
9 Çocuk gelişimi
10 Farklılıklar / Kültürel hassasiyet
11 Görüşme teknikleri
12 Güvenlik planlama teknikleri
13 Diğer (çocuğa yönelik şiddete ilişkin): _____

Şimdi, çocuğa yönelik şiddet ile ilgili deneyimlerinize dayalı birkaç soru soracağız. Anlamadığınız bir soru olursa, lütfen yardım isteyiniz. Cevaplamak istemediğiniz hiçbir soruyu cevaplamak durumunda değilsiniz. Başlamadan önce, herhangi bir sorunuz varsa bana iletebilirsiniz.

1 Sizce çocuğa yönelik şiddet nedir?

Ayrıca sorunuz: *Çocuğa yönelik şiddet konusunda ne yolla bilgi / deneyim edindiniz?*

2 Mahallenizde / bulunduğunuz toplumda veya iş ortamınızda çocuğa yönelik bir şiddet vakası yaşandığında ne yapılır?

Ayrıca sorunuz: *O ortamdaki insanlar böyle bir durumla karşılaştıklarında ne yaparlardı? Sizce böyle bir durumda ne yapılmalıdır? Etrafınızdaki insanlar şiddetin türüne göre duruma farklı şekillerde müdahalede bulunurlar mıydı? Örnek verebilir misiniz?*

3 (Evde, okulda vs.) İstismar ya da şiddete maruz kalan çocuklar bu konuda neler yapabilir?

Ayrıca sorunuz: *Kimden yardım isteyebilirler? Kullanabilecekleri bir şikâyet mekanizması var mıdır? Sizce çocuklar yapabilecekleri konusunda bilinçli mi?*

4 Ülkenizde veya bünyesinde çalıştığınız kurumda çocuğa yönelik şiddet vakaları üzerine yürütülen çalışmalarını yönlendirmek üzere ne tür politika, yöntem ya da mevzuatlar bulunmaktadır? (örneğin: Çocuk istismarına karşı caydırıcı yasalar var mıdır? Bize bu belgelere ilişkin elektronik / basılı kopyalar sunabilir misiniz?)

5 Çocuğa yönelik şiddet vakaları belli bir düzeyde belgelendirilip, takip edilmekte midir?

Ayrıca sorunuz: *Belgelendirilmesi diğerlerine göre daha muhtemel olan belli şiddet türleri var mıdır? Açıklayınız.*

6 Şiddete maruz kalmış çocuklar ile çalışmak üzere hangi nitelikte uzmanlar / hizmetler bulunmaktadır?

Ayrıca sorunuz: *Çocukların bu hizmetlere erişebilmek için nereye başvurmaları gereklidir?*

7 Uzmanlar bu vakalar üzerindeki çalışmalarını nasıl birlikte yürütmektedirler?

Ayrıca sorunuz: *Hizmet işbirliğini / koordinasyonunu desteklemekle görevli mekanizmalardan bahsedebilir misiniz?*

8 Şiddete maruz kalan çocuklara yönelik hizmet sunumunda benimsenecek en iyi uygulamalar / yaklaşımlar nelerdir? Açıklayınız.

9 Çocuğa yönelik şiddet vakalarını tespit etme, belgeleme ve rapor etme işlemlerinde personellerin uygulama ve performanslarını denetlemek üzere görevli mekanizmalar hangileridir? (Araştırmacı: Yukarıda bahsedilmediyse, ilgili belgelerin kopyasını isteyiniz.)

Ayrıca sorunuz: *Bunlar günlük uygulamalara nasıl aktarılabilir?*

10 Kurumsal bakımdaki çocuklara uygun bir tutum sergilenmesini sağlayan (istismara uğramasını engelleyen) mekanizmalardan bahsedebilir misiniz? (İlgili kılavuzlar / politikalar / uygulamalar mevcut mudur?)

Ayrıca sorunuz: *Bunlar günlük uygulamalara nasıl aktarılabilir?*

- 11** Çocuğa yönelik şiddet ya da çocuk istismarı ve ihmal vakaları doğru bir şekilde ele alınmadığı durumda başvurulabilecek şikâyet mekanizmaları nelerdir?

Ayrıca sorunuz: *Böyle durumlarda nasıl şikâyette bulunabileceğimizi anlatır mısınız?*

- 12** Çocuğa yönelik şiddet vakalarını kapsayan çocuk koruma sisteminde yapılan değişikliklerden haberdar mısınız? Sistemin bu tarz vakaları tespit etme ve müdahalede bulunma yönetimi üzerinde ne yönde bir değişiklik yapıldı? Açıklayınız.

- 13** Çocuk koruma sisteminde ve bu sistemin çocuğa yönelik şiddet vakalarını tespit etme ve bu vakalara karşı müdahalede bulunma yönteminde gelişme kaydetmek adına yeniliğe ihtiyaç duyulan alanları belirtebilir misiniz?

Ayrıca sorunuz: *Sizce çocuğa yönelik şiddet vakalarına sistem tarafından gösterilen müdahaleyi değiştirmeye yönelik mevcut engeller nelerdir?*

- 14** Çocuğa yönelik şiddet, çocuk hakları ve çocuk koruma hizmetlerine ilişkin (yerel veya ulusal düzeyde) haberdar olduğunuz herhangi bir önleme faaliyetinden veya bilinçlendirme çalışmasından bahseder misiniz? (Araştırmacı: Bahsi geçen herhangi bir belgenin kopyasını talep ediniz.)

- 15** Sizce çocuğa yönelik şiddetin kırsal veya kentsel kesimde gerçekleşme durumuna göre belirli farklılıklar / zorluklar mevcut mudur? Açıklayınız.

Ayrıca sorunuz: *Bakanlığınız ya da kurumunuzda bu farklılıkları ele almaya yönelik çalışmalar bulunmakta mıdır?*

- 16** Bu araştırma projesine ilişkin bugün benim size sormadığım ancak özellikle belirtmek istediğiniz herhangi bir nokta var mı?

SEÇMELİ SORU

- 17** Sizce bu konuda görüşmemiz gereken yani özellikle görüşmemizi tavsiye ettiğiniz kişiler var mı?

Kapanış notu:

Deneyimlerinizi bizimle paylaşmak üzere vakit ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Ek B_Uygulayıcılar için Görüşme Kılavuzu

Araştırmacı için not:

- Görüşmenin amacını açıklayınız:

Her ülke şartlarında çocuğa yönelik şiddetin nasıl tanımlandığını, belgelendirildiğini ve rapor edildiğini daha iyi öğrenmek. Elde edilen veriler devlet politika ve programlarını yönlendirmeye yaracaktır.

- Ankette yer alan soruların "özel durumlara" ilişkin herhangi bir bilgi gerektirmediğini yalnızca yetkililer ve hizmet sunuculara çocuğa yönelik şiddet vakalarını tespit ve ihbar etmede yardımcı olacak farklı mekanizmalar ve kayıtlı vakalar konusunda genel bir bilgi akışı sağlamaya yönelik olduğunu belirtiniz.

Giriş Notu: Bugün burada bulunduğunuz için teşekkür ederiz. Bizler bünyesinde çalıştığınız şube/kurum ve/veya topluluklarda, çocuğa yönelik şiddetin nasıl ele alındığını daha iyi anlamak için çalışıyoruz.

Önce demografik veriler ile başlayalım.

1 Cinsiyetiniz 1 Erkek 2 Kadın

2 Hangi sektörde çalışıyorsunuz?

1 Eğitim

2 Sağlık

3 Sosyal hizmetler / Koruma

4 İşçileri / Kolluk

5 Adliye (Hâkim)

6 Adliye (C. savcısı)

7 STK

3 Kurumunuzun sağladığı hizmet niteliği nedir?

1 Kamu

2 Özel

4 Kurumunuzun hizmet verdiği alan nedir?

1 Kentsel

2 Kırsal

3 Kentsel ve kırsal

5 Alanınızda / sektörünüzde kaç yıldır çalışıyorsunuz?

- 1 1 yıldan az
2 1-2 yıl
3 3-5 yıl
4 6-10 yıl
5 10 yıldan fazla

6 Lütfen kurumunuzdaki pozisyonunuzu belirtiniz:

- 1 Kamu görevlisi (karar alıcı)
2 Kurum Müdürü / Denetleyici / Uygulayıcı (hizmet sağlayıcı)

7 En son bitirdiğiniz okul hangisidir?

- 1 Temel eğitim
2 Ortaöğretim
3 Meslek Okulu
4 Lisans (5 yıla kadar)
5 Yüksek lisans veya doktora

8 Aşağıdaki alanlardan herhangi birinde **özel bir eğitim** aldınız mı? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz):

- 1 Çocuğa karşı şiddet
2 Cinsel istismar
3 Fiziksel istismar
4 İhmal
5 Aile içi şiddet
6 Duygusal kötü muamele
7 Kriz girişimi
8 Risk değerlendirmesi
9 Çocuk gelişimi
10 Farklılıklar / Kültürel hassasiyet
11 Görüşme teknikleri
12 Güvenlik planlama teknikleri
13 Diğer (çocuğa yönelik şiddete ilişkin): _____

Şimdi, çocuğa yönelik şiddet ile ilgili deneyimlerinize dayalı birkaç soru soracağız. Anlamadığınız bir soru olursa, lütfen yardım isteyiniz. Cevaplamak istemediğiniz hiçbir soruyu cevaplamak durumunda değilsiniz. Başlamadan önce, herhangi bir sorunuz varsa bana iletebilirsiniz.

1 Sizce çocuğa yönelik şiddet nedir?

Ayrıca sorunuz: *Çocuğa yönelik şiddet konusunda ne yolla bilgi/deneyim edindiniz?*

2 Çocuğa yönelik şiddet konusunda bünyesinde bulunduğunuz kurum/kuruluş personeline ne tür rehberlik / eğitim hizmetleri sunulmaktadır? Lütfen açıklayınız:

3 Çocuk istismarına karşı caydırıcı yasalar var mıdır?

4 Çalışma ortamınızda ne tür çocuğa yönelik şiddet vakaları ile karşılaşıyorsunuz?

5 Mahalleniz veya bulunduğunuz ortamda çocuğa yönelik bir şiddet vakası tespit edildiğinde ne yapılır?

Ayrıca sorunuz: *Çocuğa yönelik şiddet içeren bir durumu ihbar etmek için kim ile irtibata geçilmelidir?*

6 İş ortamınızda çocuğa yönelik bir şiddet vakası tespit veya rapor edildiğinde ne yapılır?

Ayrıca sorunuz: *Bu tarz vakaları genellikle kim rapor eder? Tipik bir çocuğa yönelik şiddet vakası ne anlama gelir?*

7 İstismar veya şiddete maruz kalan çocuklar bu konuda ne yapabilirler?

Ayrıca sorunuz: *Kimden yardım isteyebilirler? Kullanabilecekleri bir şikâyet mekanizması var mıdır? Sizce çocuklar yapabilecekleri konusunda bilinçliler mi?*

8 Bir çocuğa yönelik şiddet vakasını ele alma sürecinden bahsedebilir misiniz?

Ayrıca sorunuz: *Çocuğa yönelik şiddet raporlarını kim incelemektedir? Bu raporların incelenmesinden sonraki aşama nedir? Belgelendirilmesi gerekmekte midir? Gerekli olan belli bir format mevcut mudur? Rapor kim tarafından ve kime gönderilmektedir? Raporu kim incelemekte, kaydını kim tutmaktadır? Kurumlar arası bilgi alışverişini düzenleyen yönetmelikler var mıdır? Gizlilik nasıl sağlanır?*

İncelemeye alınan şiddetin türüne ilişkin sergilenen yaklaşımlar arasında fark var mıdır? Tüm bunlara ilişkin kararları kim almaktadır?

9 Böyle vakalar sonrasında çocuğa nasıl yaklaşılmalı, onunla nasıl iletişim kurulmalıdır?

Ayrıca sorunuz: *Siz böyle bir vaka sonrasında çocukla neler konuşturdunuz?*

10 Böyle vakalar sonrasında aileye karşı nasıl bir tutum sergilenmeli, ne şekilde iletişim kurulmalıdır?

Ayrıca sorunuz: *Siz böyle bir vaka sonrasında aile ile neler konuşturdunuz?*

11 Çocuğa yönelik şiddete başvuran kimseye karşı nasıl bir tutum sergilenmelidir?

Ayrıca sorunuz: *Bu suçu işleyen de bir çocuk olması durumunda neler yapılmalıdır?*

12 Gerek duyulursa, ilgili vaka kime yönlendirilmelidir? Siz böyle bir yönlendirmeye ne zaman başvururdunuz?

- 13** Rapor sonrasında ne tür bir geri bildirim ya da izleme çalışması yürütülür? (Raporu sunan kimse ile ya da tarafına sunulan kimse ile)
- 14** Bünyesinde çalıştığınız kurum veya kuruluşta dış müdahaleye yönelik işbirliği / koordinasyon ve çocuğa yönelik şiddet vakalarının yönlendirilmesine ilişkin herhangi bir kılavuz ya da protokol mevcut mudur? Eğer mevcut ise lütfen açıklayınız.
- 15** Şiddete uğrayan çocuklar ile birlikte çalışma yürütmek üzere ne tür nitelikte uzmanlar / hizmetler bulunmaktadır?
Ayrıca sorunuz: Yerel düzeyde gerekli hizmetlerin mevcut olmaması durumunda çocukların bu hizmetlere erişebilmek için nereye başvurmaları gerekmektedir?
- 16** Bu hizmetler birbiri ile koordinasyon içinde mi yürütülmektedir?
Ayrıca sorunuz: Uzmanlar bu tür vakalar üzerinde birlikte mi çalışmaktadırlar? Neden böyle olduğunu düşünüyorsunuz?
Ayrıca sorunuz: Hizmet işbirliği ve koordinasyonunu desteklemek için var olan mevcut mekanizmalardan bahsedebilir misiniz?
- 17** Şiddet ya da istismara maruz kalmış çocuklara yönelik en iyi uygulamalar / yaklaşımlardan haberdar mısınız?
- 18** Çocuğa yönelik şiddet vakalarını tespit etme, belgeleme ve rapor etme işlemlerinde personellerin uygulama ve performanslarını denetlemek üzere görevli mekanizmalar hangileridir? (Araştırmacı: Yukarıda bahsedilmediyse, ilgili belgelerin kopyasını isteyiniz.)
Ayrıca sorunuz: Bunlar günlük uygulamalara nasıl aktarılabilir?
- 19** Bünyesinde bulunduğunuz kurum ya da kuruluştaki personelin çocuklara doğru bir şekilde davrandığını ve çocuğa yönelik istismar ya da şiddete başvurmadıklarını denetlemek için belli bir kılavuz mevcut mudur?
Ayrıca sorunuz: Bunlar günlük uygulamalara nasıl aktarılabilir?
- 20** Bünyesinde bulunduğunuz kurum ya da kuruluş dışında, çocuğa yönelik bir şiddet vakasının doğru bir şekilde ele alınmaması durumunda başvurulabilecek şikâyet mekanizmalarından bahsedebilir misiniz?
Ayrıca sorunuz: Böyle durumlarda nasıl şikâyette bulunabileceğimizi anlatır mısınız?
- 21** Bünyesinde bulunduğunuz kurum / kuruluş çocuğa yönelik şiddet, çocuk hakları ve çocuk koruma hizmetlerine ilişkin önleme faaliyetleri ve bilinçlendirme çalışmalarında yer almakta mıdır?
- 22** Çocuğa yönelik şiddet vakalarını kapsayan çocuk koruma sisteminde yapılan değişikliklerden haberdar mısınız? Sistemin bu tarz vakaları tespit etme ve müdahalede bulunma yönetiminde ne yönde bir değişiklik yapılmıştır? Açıklayınız.
- 23** Çocuk koruma sisteminde ve bu sistemin çocuğa yönelik şiddet vakalarını tespit etme ve bu vakalara karşı müdahalede bulunma yönteminde gelişme kaydetmek adına yeniliğe ihtiyaç duyulan alanları belirtebilir misiniz?
Ayrıca sorunuz: Sizce çocuğa yönelik şiddet vakalarına karşı sistemin gösterdiği müdahaleyi değiştirme aşamasında yaşanan mevcut sıkıntılar nelerdir?

24 Sizce çocuğa yönelik şiddetin kırsal veya kentsel kesimde gerçekleşme durumuna göre belirli farklılıklar / zorluklar mevcut mudur? Açıklayınız.

Ayrıca sorunuz: Bakanlığınız ya da kurumunuzda bu farklılıkları ele almaya yönelik çalışmalar bulunmakta mıdır?

25 Bu araştırma projesine ilişkin bugün benim size sormadığım ancak özellikle belirtmek istediğiniz herhangi bir nokta var mı?

Kapanış notu:

Deneyimlerinizi bizimle paylaşmak üzere vakit ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Ek C_Araştırma Aracı / Anket

ARAŞTIRMACI TARAFINDAN DOLDURULACAKTIR	
Araştırmacının Kimliği	: _____
Kurum	: _____
Bölge / İdari Bölüm	: _____
1 ☐ Kentsel 2 ☐ Kırsal 3 ☐ Kentsel ve Kırsal	

Bizlere kurumunuz / kuruluşunuz bünyesinde çocuğa yönelik şiddet vakalarına ne şekilde ve ne ölçüde müdahale edildiğini anlayabilmemiz adına bu anketi tamamlamak üzere vaktinizi ayırdınız için teşekkür ederiz.

Bu anket sayesinde elde ettiğimiz bilgiler gizli tutulacak olup, kurumunuz/kuruluşunuz içerisinde veya çalışma raporlarında kimliğiniz ifşa edilmeyecektir.

Birleşmiş Milletler Çocuğa Yönelik Şiddet Araştırması (UNVAC), çocuğa yönelik şiddeti Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 19. Maddesine dayanarak şöyle tanımlamaktadır: **"İrza geçme dâhil her türlü bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suiistimal, ihmal ya da ihmalkâr tutum, istismar veya kötü muamele."** Sözleşmede Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu'nda (2002) yer alan şiddet tanımına da değinilmektedir: **"Gücün ya da fiziksel kuvvetin; tehdit yoluyla ya da gerçekte; herhangi bir çocuğun sağlığına, hayatına, gelişimine ya da onuruna fiili ya da potansiyel bir zararlar sonuçlanma ihtimali olacak şekilde bir birey ya da grup tarafından kasıtlı bir biçimde kullanılması."**

DEMOGRAFIK BİLGİLER

- 1 Cinsiyet 1 Erkek 2 Kadın
- 2 Hangi sektörde çalışıyorsunuz?
- 1 Eğitim
- 2 Sağlık
- 3 Sosyal hizmetler / koruma
- 4 İçişleri / kolluk
- 5 Adalet (hâkim)
- 6 Adalet (C. savcısı)
- 7 STK

3 Lütfen kurumunuzun / hizmetinizin niteliğini işaretleyiniz:

- 1 Kamu
2 STK / Özel

4 Lütfen kurumunuzun hizmet verdiği alanı işaretleyiniz:

- 1 Kentsel
2 Kırsal
3 Kentsel ve kırsal

5 Alanınızda / sektörünüzde kaç yıldır çalışıyorsunuz?

- 1 1 yıldan az
2 1-2 yıl
3 3-5 yıl
4 6-10 yıl
5 10 yıldan fazla

6 Lütfen kurumunuzdaki pozisyonunuzu belirtiniz:

- 1 Kamu görevlisi (karar alıcı)
2 Kurum Müdürü / Amir / Alan Çalışmacısı (hizmet sağlayıcı)

7 En son bitirdiğiniz okul hangisidir?

- 1 Temel eğitim
2 Lise
3 Meslek Okulu
4 Lisans (5 yıla kadar)
5 Yüksek lisans veya doktora

8 Aşağıdaki alanlardan herhangi birinde özel bir eğitim aldınız mı? (uygun olanları işaretleyiniz):

- 1 Çocuğa karşı şiddet
2 Cinsel istismar
3 Fiziksel istismar
4 İhmal
5 Aile içi şiddet
6 Duygusal kötü muamele

- 7 Krize müdahale
- 8 Risk değerlendirme
- 9 Çocuk gelişimi
- 10 Farklılıklar / kültürel hassasiyet
- 11 Görüşme teknikleri
- 12 Güvenlik planlama teknikleri
- 13 Diğer (çocuğa karşı şiddetle ilgili): _____

ÇOCUĞA KARŞI ŞİDDET VAKALARININ TESPİT EDİLMESİ

Bu bölümde karşılaştığınız çocuğa karşı şiddet vakaları ile ilgili bazı sorular sormak istiyoruz. Çocuk deyince 0-18 yaş arası tüm bireyleri kastediyoruz.

- 9** Karşılaştığınız çocuğa karşı şiddet vakaları konusundaki bilgi kurumunuz tarafından resmi olarak belgeleniyor mu?
- 0 Hayır
- 1 Evet
- 2 Bilmiyorum
- 10** Karşılaştığınız çocuğa karşı şiddet, çocuk istismarı ve ihmal vakalarını **bildirmenizi (başka bir makama)** gerektiren bir mevzuat veya düzenleme var mı?
- 0 Hayır
- 1 Evet
- 2 Bilmiyorum
- 11** Kurumunuzda karşılaştığınız çocuğa karşı şiddet vakalarını yönetmek konusunda izlemek zorunda olduğunuz özel rehberler veya protokoller var mı?
- 0 Hayır
- 1 Evet
- 2 Bilmiyorum
- 12** Çocuklarını istismar eden veya çocuklarına kötü davranan ailelerle çalışırken hangisi önemlidir? **Lütfen önem sırasına göre numaralandırınız (1 en önemlisi, 4 en az önemlisi olacak şekilde):**
- Eğitim Ceza Danışmanlık Çocuğun aileden alınması

13 Çocuğa karşı şiddet vakalarına müdahalede yoksul aileler ayrımcılığa uğramaktadır. Bu ifadeye katılıyor musunuz?

- 1 Kesinlikle katılmıyorum
2 Katılmıyorum
3 Katılıyorum
4 Kesinlikle katılıyorum
5 Bilmiyorum

14 Aşağıdakilerden hangileri çocuklara disiplin verilmesi için kabul edilebilir cezalandırma yöntemlerindedir? (tüm uygun olanları işaretleyiniz):

- 1 Şaplak vurma (popoya)
2 Tokat atma / Şaplak vurma (yüze)
3 Ele vurma
4 Utandırma, aşağılama (ders verme, suçlu hissettirme)
5 Sarsma
6 Yalnız bırakma (köşede durdurma, odaya gönderme)
7 Kulak veya saç seçme
8 Görmezden gelme (konuşmama)
9 Ödülleri iptal etme (TV seyretmeme vb.)
10 Yemek vermeme (yarına kadar yemek yok)

Lütfen aşağıdaki 6 senaryoyu okuyunuz ve ilgili soruları cevaplayınız:

15 “Ali” 7 yaşında, okulda okumayı yeni öğreniyor. Bir akşam babası Ali’nin okuma ödevine yardım ederken, Ali’nin dikkati dağılıyor ve hata yapıyor. Ali’nin babası oğlunun dikkatinin dağılmasından duyduğu hayal kırıklığı ile Ali’nin kafasına kitap ile sertçe vuruyor. Ali ağlamaya başlıyor. Babası “Belki bundan sonra daha dikkatli olursun” diyor. Ali’nin kafasında ertesi gün de devam eden ufak bir şişkinlik oluşuyor.

15a) Verilen bilgiye göre, tarif edilen durum ne kadar ciddidir?

- 1 Aşırı ciddi
2 Çok ciddi
3 Biraz ciddi
4 Çok ciddi değil
5 Hiç ciddi değil

15b) Uzman görüşünüze göre, bu durum fiziksel istismar oluşturuyor mu?

- 1 Evet (kesinlikle)
2 Evet (muhtemelen)
3 Hayır (muhtemelen)
4 Hayır (kesinlikle)

15c) Kurumunuzdaki mevzuat veya politikalar uyarınca bu durumu yetkililere bildirmeniz gerektiğini düşünüyor musunuz?

- 1 Evet (kesinlikle)
2 Evet (muhtemelen)
3 Hayır (muhtemelen)
4 Hayır (kesinlikle)

15d) Bu durumu yetkililere bildirmenin çocuğa yararlı olacağını düşünüyor musunuz?

- 1 Evet (kesinlikle)
2 Evet (muhtemelen)
3 Hayır (muhtemelen)
4 Hayır (kesinlikle)

15e) Sonuç olarak, bu vakayı yetkililere bildirme ihtimaliniz nedir?

- 1 Kesinlikle bildirim
2 Büyük ihtimal ile bildirim
3 Muhtemelen bildirim
4 Muhtemelen bildirmem
5 Büyük ihtimal ile bildirmem

15f) Bu aileyi ilave destek hizmetlerine yönlendirmeyi düşünür müsünüz?

- 1 Hayır, gerekli değil
2 Evet, ama bu çeşit hizmetler mevcut değil
3 Evet, aşağıdaki hizmetlere yönlendiririm

15g) (ilgili olanları işaretleyiniz):

- 1 Aile danışmanlığı / desteği
2 Çocuğa bireysel danışmanlık / destek
3 Aileye bireysel danışmanlık / destek

16 “Özlem Öğretmen” 5. sınıf öğretmeni. Öğrencileri o gün öğleden sonra okul konseri olacağı için çok heyecanlılar. Özlem Öğretmen konuşurken, 2 kız öğrenci sınıfın arkasında gülüşmeye ve fısıldaşmaya başlıyorlar. Özlem Öğretmen öğrencilere sınıfın önüne gelmelerini söylüyor ve cetveliyle 2 kızın ellerine üçer kere vuruyor. “Bir daha konuşmak yok” diyor ve öğrencileri yerlerine geri gönderiyor.

16a) Verilen bilgiye göre, tarif edilen durum ne kadar ciddidir?

- 1 Aşırı ciddi
2 Çok ciddi
3 Biraz ciddi
4 Çok ciddi değil
5 Hiç ciddi değil

16b) Uzman görüşünüze göre, bu durum istismar oluşturuyor mu?

- 1 Evet (kesinlikle)
2 Evet (muhtemelen)
3 Hayır (muhtemelen)
4 Hayır (kesinlikle)

16c) Kurumunuzdaki mevzuat veya politikalar uyarınca bu durumu yetkililere bildirmeniz gerektiğini düşünüyor musunuz?

- 1 Evet (kesinlikle)
2 Evet (muhtemelen)
3 Hayır (muhtemelen)
4 Hayır (kesinlikle)

16d) Bu durumu yetkililere bildirmenin çocuklara yararlı olacağını düşünüyor musunuz?

- 1 Evet (kesinlikle)
2 Evet (muhtemelen)
3 Hayır (muhtemelen)
4 Hayır (kesinlikle)

16e) Sonuç olarak, bu vakayı yetkililere bildirme ihtimaliniz nedir?

- 1 Kesinlikle bildiririm
2 Büyük ihtimal ile bildiririm

- 3 Muhtemelen bildirim
- 4 Muhtemelen bildirmem
- 5 Büyük ihtimal ile bildirmem
- 16f)** Bu aileyi ilave destek hizmetlerine yönlendirmeyi düşünür müsünüz?
- 1 Hayır, gerekli değil
- 2 Evet, ama bu çeşit hizmetler mevcut değil
- 3 Evet, aşağıdaki hizmetlere yönlendiririm
- 16g)** (ilgili olanları işaretleyiniz):
- 1 Aile danışmanlığı / desteği
- 2 Çocuğa bireysel danışmanlık / destek
- 3 Aileye bireysel danışmanlık / destek
- 17** “Ayşe” 14 yaşında; annesi, babası ve iki küçük erkek kardeşiyle birlikte yaşıyor. Ayşe okul sonrasında anne - babası işteyken kardeşlerine bakıyor. Bir gün amcası “Ahmet Bey” Ayşe’nin babasını görmek için evlerine uğruyor. Ayşe’nin anne – babasının henüz gelmediğini söylemesi üzerine amcası beklemek ve beklerken de bir şeyler içmek istediğini söylüyor. Koridordan mutfağa doğru giderlerken amcası Ayşe’yi duvara doğru itiyor ve göğüslerine dokunuyor. Ayşe’nin kardeşleri yan odada oynuyorlar.
- 17a)** Verilen bilgiye göre, tarif edilen durum ne kadar ciddidir?
- 1 Aşırı ciddi
- 2 Çok ciddi
- 3 Biraz ciddi
- 4 Çok ciddi değil
- 5 Hiç ciddi değil
- 17b)** Uzman görüşünüze göre, bu durum cinsel istismar oluşturuyor mu?
- 1 Evet (kesinlikle)
- 2 Evet (muhtemelen)
- 3 Hayır (muhtemelen)
- 4 Hayır (kesinlikle)

17c) Kurumunuzdaki mevzuat veya politikalar uyarınca bu durumu yetkililere bildirmeniz gerektiğini düşünüyor musunuz?

- 1 Evet (kesinlikle)
- 2 Evet (muhtemelen)
- 3 Hayır (muhtemelen)
- 4 Hayır (kesinlikle)

17d) Bu durumu yetkililere bildirmenin çocuğa yararlı olacağını düşünüyor musunuz?

- 1 Evet (kesinlikle)
- 2 Evet (muhtemelen)
- 3 Hayır (muhtemelen)
- 4 Hayır (kesinlikle)

17e) Sonuç olarak, bu vakayı yetkililere bildirme ihtimaliniz nedir?

- 1 Kesinlikle bildirim
- 2 Büyük ihtimal ile bildirim
- 3 Muhtemelen bildirim
- 4 Muhtemelen bildirmem
- 5 Büyük ihtimal ile bildirmem

17f) Bu aileyi ilave destek hizmetlerine yönlendirmeyi düşünür müsünüz?

- 1 Hayır, gerekli değil
- 2 Evet, ama bu çeşit hizmetler mevcut değil
- 3 Evet, aşağıdaki hizmetlere yönlendiririm

17g) (ilgili olanları işaretleyiniz):

- 1 Aile danışmanlığı / desteği
- 2 Çocuğa bireysel danışmanlık / destek
- 3 Aileye bireysel danışmanlık / destek

18 “Jale” 13 yaşında ve 7 kardeşin en büyüğü. Ebeveynleri, büyükanne - büyükbabası ve diğer aile bireyleri ile toplam 18 kişi birlikte yaşıyorlar ve yetişkinlerin hiçbiri iş sahibi değil. Jale 11 yaşında başlık parası karşılığında evlendiriliyor ancak 1 sene sonra ailesine geri gönderiliyor. Ailesi aldıkları başlık parasını geri vermeye zorlanıyor ve bu borcu ödeyebilmek için Jale’yi sokakta dilencilik yapmaya gönderiyor. Jale’nin kazandığı para ailesinin borcunu ödemeye ve diğer aile üyelerini desteklemeye kullanılıyor.

18a) Verilen bilgiye göre, tarif edilen durum ne kadar ciddidir?

- 1 Aşırı ciddi
2 Çok ciddi
3 Biraz ciddi
4 Çok ciddi değil
5 Hiç ciddi değil

18b) Uzman görüşünüze göre, bu durum bir çeşit istismar oluşturuyor mu?

- 1 Evet (kesinlikle)
2 Evet (muhtemelen)
3 Hayır (muhtemelen)
4 Hayır (kesinlikle)

18c) Kurumunuzdaki mevzuat veya politikalar uyarınca bu durumu yetkililere bildirmeniz gerektiğini düşünüyor musunuz?

- 1 Evet (kesinlikle)
2 Evet (muhtemelen)
3 Hayır (muhtemelen)
4 Hayır (kesinlikle)

18d) Bu durumu yetkililere bildirmenin çocuğa yararlı olacağını düşünüyor musunuz?

- 1 Evet (kesinlikle)
2 Evet (muhtemelen)
3 Hayır (muhtemelen)
4 Hayır (kesinlikle)

18e) Sonuç olarak, bu vakayı yetkililere bildirme ihtimaliniz nedir?

- 1 Kesinlikle bildirim
- 2 Büyük ihtimal ile bildirim
- 3 Muhtemelen bildirim
- 4 Muhtemelen bildirmem
- 5 Büyük ihtimal ile bildirmem

18f) Bu aileyi ilave destek hizmetlerine yönlendirmeyi düşünür müsünüz?

- 1 Hayır, gerekli değil
- 2 Evet, ama bu çeşit hizmetler mevcut değil
- 3 Evet, aşağıdaki hizmetlere yönlendiririm

18g) (ilgili olanları işaretleyiniz):

- 1 Aile danışmanlığı / desteği
- 2 Çocuğa bireysel danışmanlık / destek
- 3 Aileye bireysel danışmanlık / destek

19. "Ayşe" 16 yaşında. Karın ağrısı şikâyeti ile hastaneye getiriliyor. Fiziksel muayenenin ardından 3 aylık hamile olduğu ortaya çıkıyor. Ayşe ve ailesiyle yapılan görüşmede, Ayşe'nin 1 yıl önce kendi rızası ve ailenin onayı ile gayri resmî olarak evlendiği söyleniyor.

19a) Verilen bilgiye göre, tarif edilen durum ne kadar ciddidir?

- 1 Aşırı ciddi
- 2 Çok ciddi
- 3 Biraz ciddi
- 4 Çok ciddi değil
- 5 Hiç ciddi değil

19b) Uzman görüşünüze göre, bu durum istismar oluşturuyor mu?

- 1 Evet (kesinlikle)
- 2 Evet (muhtemelen)
- 3 Hayır (muhtemelen)
- 4 Hayır (kesinlikle)

19c) Kurumunuzdaki mevzuat veya politikalar uyarınca bu durumu yetkililere bildirmeniz gerektiğini düşünüyor musunuz?

- 1 Evet (kesinlikle)
2 Evet (muhtemelen)
3 Hayır (muhtemelen)
4 Hayır (kesinlikle)

19d) Bu durumu yetkililere bildirmenin çocuğa yararlı olacağını düşünüyor musunuz?

- 1 Evet (kesinlikle)
2 Evet (muhtemelen)
3 Hayır (muhtemelen)
4 Hayır (kesinlikle)

19e) Sonuç olarak, bu vakayı yetkililere bildirme ihtimaliniz nedir?

- 1 Kesinlikle bildirim
2 Büyük ihtimal ile bildirim
3 Muhtemelen bildirim
4 Muhtemelen bildirmem
5 Büyük ihtimal ile bildirmem

19f) Bu aileyi ilave destek hizmetlerine yönlendirmeyi düşünür müsünüz?

- 1 Hayır, gerekli değil
2 Evet, ama bu çeşit hizmetler mevcut değil
3 Evet, aşağıdaki hizmetlere yönlendiririm

19b) (ilgili olanları işaretleyiniz):

- 1 Aile danışmanlığı / desteği
2 Çocuğa bireysel danışmanlık / destek
3 Aileye bireysel danışmanlık / destek

20 Fatma 4 yaşında bir kızıdır. Bir kolu yanmış bir şekilde hastaneye getirilmiştir. Kolunun nasıl bu hale geldiği sorulduğunda annesi Fatma'yı yarım saatliğine evde yalnız bıraktığını ve bu esnada ocakta kaynamakta olan çorbanın dökülerek kolunun yanmasına sebep olduğunu söylemektedir.

20a) Verilen bilgiye göre, tarif edilen durum ne kadar ciddidir?

- 1 Aşırı ciddi
- 2 Çok ciddi
- 3 Biraz ciddi
- 4 Çok ciddi değil
- 5 Hiç ciddi değil

20b) Uzman görüşünüze göre, bu durum ihmal oluşturuyor mu?

- 1 Evet (kesinlikle)
- 2 Evet (muhtemelen)
- 3 Hayır (muhtemelen)
- 4 Hayır (kesinlikle)

20c) Kurumunuzdaki mevzuat veya politikalar uyarınca bu durumu yetkililere bildirmeniz gerektiğini düşünüyor musunuz?

- 1 Evet (kesinlikle)
- 2 Evet (muhtemelen)
- 3 Hayır (muhtemelen)
- 4 Hayır (kesinlikle)

20d) Bu durumu yetkililere bildirmenin çocuğa yararlı olacağını düşünüyor musunuz?

- 1 Evet (kesinlikle)
- 2 Evet (muhtemelen)
- 3 Hayır (muhtemelen)
- 4 Hayır (kesinlikle)

20e) Sonuç olarak, bu vakayı yetkililere bildirme ihtimaliniz nedir?

- 1 Kesinlikle bildiririm
- 2 Büyük ihtimal ile bildiririm
- 3 Muhtemelen bildiririm
- 4 Muhtemelen bildirmem
- 5 Büyük ihtimal ile bildirmem

21. “Elif” 10 aylık ve çocuk yuvasında yaşıyor. Annesi onu bakmaya gücü olmayan aile fertlerinin yanına bırakmış. Babasının kimliği bilinmiyor. Elif gününün çoğunu beşiğinde yatarak geçiriyor. Biberonu yemek zamanlarında beşiğe konuluyor ve çok nadir kucağa alınıyor. Kıyafetleri çoğunlukla kirli ve bazen de soğuk havaya göre çok ince. Elif’in odasında yirmi çocuk daha var. Elif günde on sekiz saat uyuyor. Çoğunlukla sessiz ve hiç ağlamıyor.

21a) Verilen bilgiye göre, tarif edilen durum ne kadar ciddidir?

- 1 Aşırı ciddi
2 Çok ciddi
3 Biraz ciddi
4 Çok ciddi değil
5 Hiç ciddi değil

21b) Uzman görüşünüze göre, bu durum ihmal oluşturuyor mu?

- 1 Evet (kesinlikle)
2 Evet (muhtemelen)
3 Hayır (muhtemelen)
4 Hayır (kesinlikle)

21c) Kurumunuzdaki mevzuat veya politikalar uyarınca bu durumu yetkililere bildirmeniz gerektiğini düşünüyor musunuz?

- 1 Evet (kesinlikle)
2 Evet (muhtemelen)
3 Hayır (muhtemelen)
4 Hayır (kesinlikle)

21d) Bu durumu yetkililere bildirmenin çocuğa yararlı olacağını düşünüyor musunuz?

- 1 Evet (kesinlikle)
2 Evet (muhtemelen)
3 Hayır (muhtemelen)
4 Hayır (kesinlikle)

21e) Sonuç olarak, bu vakayı yetkililere bildirme ihtimaliniz nedir?

- 1 Kesinlikle bildirim
- 2 Büyük ihtimal ile bildirim
- 3 Muhtemelen bildirim
- 4 Muhtemelen bildirmem
- 5 Büyük ihtimal ile bildirmem

22. “Osman” mahalledeki okula giden 8 yaşında bir çocuk. Alfabe ve numaraları yavaş öğreniyor ve hala basit matematik sorularını cevaplamakta zorlanıyor. Sınıfındaki çocukların çoğu Osman’a “aptal”, “geri zekâlı” gibi isimler takmışlar. Öğretmeni “Mahmut Bey” çoğunlukla çocukların bu şekilde dalga geçmelerini duyuyor ama onları susturmak için bir şey yapmıyor. Bazen çocuklarla birlikte o da gülüyor. Bir gün Mahmut Öğretmen Osman’a sınıfındaki diğer öğrencilerden çok geride olduğunu ve kendisiyle aynı seviyede olan çocuklarla olabilmesi için anaokuluna geri dönmesi gerektiğini söylüyor. Sınıf yüksek sesle gülüyor ve Osman ağlamaya başlıyor. “Bebek gibi davranma”

22a) Verilen bilgiye göre, tarif edilen durum ne kadar ciddidir?

- 1 Aşırı ciddi
- 2 Çok ciddi
- 3 Biraz ciddi
- 4 Çok ciddi değil
- 5 Hiç ciddi değil

22b) Uzman görüşünüze göre, bu durum duygusal / psikolojik istismar oluşturuyor mu?

- 1 Evet (kesinlikle)
- 2 Evet (muhtemelen)
- 3 Hayır (muhtemelen)
- 4 Hayır (kesinlikle)

22c) Kurumunuzdaki mevzuat veya politikalar uyarınca bu durumu yetkililere bildirmeniz gerektiğini düşünüyor musunuz?

- 1 Evet (kesinlikle)
- 2 Evet (muhtemelen)
- 3 Hayır (muhtemelen)
- 4 Hayır (kesinlikle)

22d) Bu durumu yetkililere bildirmenin çocuğa yararlı olacağını düşünüyor musunuz?

- 1 Evet (kesinlikle)
2 Evet (muhtemelen)
3 Hayır (muhtemelen)
4 Hayır (kesinlikle)

22e) Sonuç olarak, bu vakayı yetkililere bildirme ihtimaliniz nedir?

- 1 Kesinlikle bildirim
2 Büyük ihtimal ile bildirim
3 Muhtemelen bildirim
4 Muhtemelen bildirmem
5 Büyük ihtimal ile bildirmem

VAKALARIN YÖNLENDİRİLMESİ, HİZMETLERİN YETERLİLİĞİ VE YÖNLENDİRMELERİN TAKİBİ

Bu bölümde çocuğa karşı şiddet vakalarına nasıl müdahale ettiğiniz ve kurumunuzun yaptığı yönlendirmeler ile ilgili bazı sorular sormak istiyoruz.

23 Bu tür durumlarda çocukları ve ebeveynlerini dışarıdan bir müdahale veya destek almaları için yönlendiriyor musunuz?

- 0 Evet
1 Hayır, bu çeşit hizmetler mevcut değil
2 Hizmetler mevcut ancak kaliteli değil (örn. önceki kötü deneyim)
3 Müdahale ve destek çoğunlukla gerekmiyor

24 Kurumunuz tarafından çocuğa karşı şiddet, istismar veya ihmal vakaları tespit edildiğinde, bu vakalara müdahale etmek için ne tür işbirliği mekanizmalarını kullanıyorsunuz?

24a Vakaları ta rtırmak için kurumunuz personeli ile toplantı	0 ☐ Hayır	1 ☐ Evet
24b Polis ile işbirliği	0 ☐ Hayır	1 ☐ Evet
24c Doktorlar ile işbirliği	0 ☐ Hayır	1 ☐ Evet
24d Okul müdürleri ve öğretmenler ile işbirliği	0 ☐ Hayır	1 ☐ Evet
24e Sosyal hizmet çalışanları ile işbirliği	0 ☐ Hayır	1 ☐ Evet

- 24f** Çocuk koruma kurumları ile işbirliği 0 Hayır 1 Evet
- 24g** Çocuk alanında çalışan STK'lar ile işbirliği 0 Hayır 1 Evet
- 24h** Hâkimler ile işbirliği 0 Hayır 1 Evet
- 24i** C. savcılar ile işbirliği 0 Hayır 1 Evet
- 25** Çocuğa karşı şiddet vakalarında işbirliği yapmak veya bu vakaları dışarıdan bir müdahaleye yönlendirmek konularında çalışma yaşamınızda izlemek zorunda olduğunuz özel kurum içi rehberleriniz veya protokolleriniz var mı?
- 0 Hayır
- 1 Evet
- 2 Bilmiyorum
- 26** Çocuğa karşı şiddet vakalarında işbirliği herhangi bir mevzuat veya düzenleme ile zorunlu mu?
- 0 Hayır
- 1 Evet
- 2 Bilmiyorum
- 27** Kurumunuz **bir çocuğu veya aileyi** dışarıdan bir müdahale için yönlendirdikten sonra izlemeye (şiddet, istismar veya ihmalin sürüp sürmediğini ve çocuğun durumunu kontrol etmeye) devam ediyor mu?
- 0 Hayır
- 1 Evet
- 2 Bilmiyorum
- 28** Kurumunuz dışarıdan müdahale için yönlendirdiği çocuğun durumunu kontrol etmek için yönlendirme yaptığı kurumları takip ediyor mu?
- 0 Hayır
- 1 Evet
- 2 Bilmiyorum

İZLEME, DEĞERLENDİRME VE ŞİKAYET MEKANİZMALARI

Son olarak çocuğa karşı şiddet vakalarını izleme ve değerlendirme süreçleri ile ilgili bazı sorular sormak istiyoruz.

- 29 Kurumunuzda personelin çocuğa karşı şiddet vakalarının tespit edilmesi, kayıt edilmesi ve bildirilmesi konusundaki çalışmasını ve performansını izlemek üzere kılavuz / rehberler var mı?
- 0 Hayır
1 Evet
2 Bilmiyorum
- 30 Kurumunuzda personelin çocuklara karşı düzgün davrandığını ve çocukları istismar etmediğini izlemek üzere kılavuz / rehberler var mı?
- 0 Hayır
1 Evet
2 Bilmiyorum
- 31 Kurumunuzda bir personelin çocuğa karşı şiddet uyguladığına veya çocuğu istismar ettiğine şahit olursanız, bu durumu amirinize veya kurum müdürüne bildirmeniz gerekiyor mu?
- 0 Hayır
1 Evet
2 Bilmiyorum
- 32 Kurumunuzda yaşanan benzer çocuğa karşı şiddet vakalarını Devlet yetkililerine bildirmenizi gerektiren resmi bir mevzuat veya düzenleme var mı?
- 0 Hayır
1 Evet (bunun için mekanizmalar mevcut)
2 Evet (ama bunun için mekanizmalar mevcut değil)
3 Bilmiyorum
- 33 Bir personelin bir diğer personel hakkında amirini veya kurum müdürünü bilgilendirmeden uygun Devlet yetkililerine şikâyette bulunabilmesi için bir mekanizma var mı?
- 0 Hayır
1 Evet
2 Bilmiyorum

34 Çocuđa karşı bir Őiddet vakasına bir kurumda gerektiği gibi műdahale edilmiyorsa aŐađıdaki Őikâyet mekanizmalarından hangileri mevcuttur?

İ Şikâyet Süreci (kurum içi)

Bu süreç genellikle Etkilidir Etkili değildir

Dış Şikâyet Süreci (Devlet yetkilisi, Ombudsman ofisi, vb.)

Bu süreç genellikle Etkilidir Etkili değildir

Herhangi bir Şikâyet mekanizması mevcut değildir

35 Size sormadığımız ama kurumunuzun çocuğa karşı Őiddet vakalarına műdahale ediŐine iliŐkin araŐtırmacıların bilmesinin önemli olduğunu dűŐündüđünüz başka herhangi bir konu var mı?

Ek D_Mevzut Listesi

Uluslararası Sözleşmeler

- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (OG 22138/11.12.1994) – 17, 29 ve 30. No'lu Maddeler ayrıarak.
- Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (OG 24305/01.02.2001) – Sözleşmenin boşanma, ayrılık, çocukların gözetimine alınması, çocukla görüşmek için aile hakları ve aile bağları kurulması gibi durumlara ilgili olduğunun bildirilmesi kaydı ile.
- Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (OG 28127/29.11.2011)
- Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi (OG 28050/10.9.2011)

Ulusal Mevzuat

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
- Türk Medeni Kanunu (4721/22.11.2001)
- Çocuk Koruma Kanunu (5395/03.07.2005)
- Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (6284/08.03.2012)
- Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev Ve Yargılama Usullerine Dair Kanun (4787/09.01.2003)
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu (2828/24.05.1983)
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (633/08.06.2011)
- Türk Ceza Kanunu (5237/26.09.2004)
- Ceza Muhakemeleri Kanunu (5271/26.09.2004)
- Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu (2559/04.07.1934) & Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü / Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği (24372/13.04.2001)
- Radyo ve Televizyonların Kuruluş Ve Yayınları Hakkında Kanun (3984/13.04.1994) & Radyo ve Televizyon Yayınlarının Esas Ve Usulleri Hakkında Yönetmelik (25082/17.04.2003)
- İlkokul Öğretmenlerinin İstihdamı, Terfiisi, Ödüllendirilmesi ve Cezalandırılmasına Dair Kanun (4537/19.01.1943) ... & İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerin Terfi Ve Tecziyeleri Hakkında Kanun (1702/29.06.1930)
- Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmelik (24376/17.04.2001)
- Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru ve Esasları Hakkında Yönetmelik (25785/13.04.2005)
- İl ve İlçe İnsan Hakları Kurullarının Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik (25298/23.11.2003) & Kadınlara Yönelik Şiddet, Töre Ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi Genelgesi (2006/17)

Güney Doğu Avrupa'da
çocukların şiddete
karşı korunması

**Proje ve ülkeler hakkında daha fazla bilgi edilmek
için lütfen şu siteleri ziyaret ediniz:**

<http://www.unicef.org/ceecis/>

<http://ec.europa.eu>

<http://www.coe.int>